

HELSINGIN KAUPUNGINVALTUUSTON ASIAKIRJAT

KAUPUNGINHALLITUKSEN MIETINNÖT

N:o 11 — 1966

**Khn lausunto vuositolintarkastajien laatimasta
vuoden 1965 tilien tarkastusta koskevasta
kertomuksesta.**

Kunnallislain 131 §:ssä säädetään, että jos vuositolintarkastajien kertomuksessa on tehty muistutuksia tilejä ja hallintoa vastaan, on kunnallishallituksen vaadittava asianomaisten selitykset sekä jätettävä nämä ja oma lausuntonsa vuositolintarkastajien kertomuksen mukana valtuustolle niin ajoissa, että valtuusto ehtii käsitellä ne saman lain 49 §:n 2 kohdassa mainitussa kokouksessa. Viimeksi mainitussa lainpaikassa säädetään, että valtuuston on kokoonnuttava viimeistään lokakuussa päättämään edellisen vuoden tilinpäätöksen hyväksymisestä ja vastuuvapauden myöntämisestä.

Vuositolintarkastajien kertomus vuoden 1965 tilien tarkastuksesta ja siihen liittyvä revisioviraston kertomus vuodelta 1965 on painettu eri mietinnöksi (Khn mietintö n:o 12 vuodelta 1966). Khs on vaatinut tilintarkastajien ja revisioviraston kertomusten johdosta selitykset ja lausunnot hankintatoimistolta, rahatoimistolta, ulosottovirastolta, sairaalalautakunnalta, huoltolautakunnalta, lastensuojelulautakunnalta, nuorisotyölautakunnalta, urheilu- ja ulkoilulautakunnalta, yleisten töiden lautakunnalta, kiinteistölautakunnalta, satamalautakunnalta, teollisuuslaitosten lautakunnalta, liikennelaitoksen lautakunnalta ja jäähallin rakennustoimikunnalta. Niin ikään Khs on pyytänyt lausunnon Helsingin poliisilaitokselta. Saadut selitykset ja lausunnot ovat tämän mietinnön liitteinä (liitteet 1—6, 6 a, 6 b, 6 c, 7—14, 14 a ja 15).

Vuositolintarkastajat toteavat kertomuksessaan, että kaupungin talous kehittyi vuonna 1965 suotuisaan suuntaan. Edellisenä vuotena tapahtunut

tulojen ja menojen välisen suhteen heikkeneminen kääntyi jälleen päinvastaiseksi. Tulot kasvoivat vuoteen 1964 verrattuina enemmän kuin menot eli 13 %. Menojen nousu oli 9 %. Pääomamenot jäivät 11 mmk pienemmiksi kuin edellisenä vuonna, joten menojen lisäys kohdistui yksinomaan varsinaisiin menoihin. Tulojen voimakkaammasta kasvusta johtuen vuonna 1964 syntyneen 9,2 mmk:n vajauksen sijasta vuoden 1965 toiminnallinen tulos osoitti säästöä 24,7 mmk. Kun edellisten vuosien kirjanpidollisista säästöistä käytettiin kertomusvuoden talousarvion kattamiseen 39,2 mmk, tuli kaupungin tilinpäätöksen kirjanpidolliseksi vuosisäästökseksi 63,9 mmk. Lisäksi siirrettiin käyttörahastoon 7,4 mmk ja verontasausrahastoon 12,4 mmk. Poikkeuksellisen suuren säästön syntymiseen vaikutti pääasiallisesti tulojen muodostuminen arvioituja suuremmiksi. Talousarvioon verrattuna kertyi ylituloja 87,9 mmk ja tulovajauksia syntyi 21,2 mmk. Menosäästöjä oli 25,7 mmk ja menoylityksiä 28,4 mmk. Suurin ylitulo, 33,2 mmk eli 17,7 % enemmän kuin edellisenä vuonna syntyi kunnallisveron tuotosta. Käyttämättömien siirtomäärärahojen palauttamisesta kaupunginkassaan syntyi ylituloja 6,5 mmk. Menojen osalta oli suurin markkamääräinen ylitys talousarvioon verrattuna kiinteistöjen ostoihin varatun määrärahan kohdalla, mikä nousi 4 mmk:sta 9,1 mmk:aan.

Kertomusvuoden rahatulot olivat 1 012,5 mmk ja rahamenot 1 012,6 mmk. Kaupungin maksuvalmius pysyi vuoden aikana jokseenkin muuttumattomana ja edelleen erittäin hyvänä. Kun siirtyneet määrärahat ovat vähentyneet, mutta verontasaus- ja käyttörahastot kasvaneet, ovat ne tekijät, joihin kaupungin hyvä maksuvalmius vuositilintarkastajien mielestä perustuu, kehittyneet siihen suuntaan, mitä vuositilintarkastajat ovat aikaisemmissa kertomuksissaan tähdentäneet. Kaupungin kantaomaisuuden nettolisäys oli kertomusvuonna 141,5 mmk ja puhdas kantaomaisuus oli vuoden päättyessä 1 742,8 mmk.

Vuositolintarkastajat toteavat, että kaupungin taloussuunnitelma kymmenvuotiskaudeksi 1966—1975 valmistui kertomusvuoden aikana. Tällainen suunnitelma vaatii aika ajoin tarkistuksia ja niiden yhteydessä olisi pyrittävä siihen, että kaupungin taloutta voidaan todella hoitaa tällaisen suunnitelman edellyttämässä puitteissa, mikä varmistaisi vakaan taloudellisen kehityksen edelleen jatkumisen.

Khs toteaa, että vuoden 1965 tilinpäätös osoittaa, kuten vuositilintarkastajat toteavat, erittäin hyvää tulosta. Kaupungin vastaisen kehittämisen kannalta on tärkeitä, että vuoden 1965 syksyllä valmistuneen taloussuunnitelman toteuttamisen edellytyksistä huolehditaan. Tällaisena toimenpiteenä on ollut mm. veroäyrin lopullisen hinnan vahvistaminen 11,75 peniksi vuonna 1965, mistä seikasta suurelta osin johtuu verotulojen ylitys

sekä tilinpäätöksen osoittama huomattava säästö. Toimenpide on ollut taloussuunnitelman edellyttämä ja luo pohjan sen toteuttamiselle.

Vuositolintarkastajat koskettelevat nyt, kuten usein ennenkin, kysymystä kaupungin komiteain lukumäärästä ja viranhaltijain osallistumisesta komiteatyöhön. Vuoteen 1963 verrattuna on kehitys tilintarkastajien mielestä kulkenut parempaan suuntaan siinä suhteessa, etteivät samat henkilöt ole liian monissa komiteoissa.

Vuositolintarkastajat ovat kiinnittäneet huomiota puhelinkustannuksiin, ja katsovat, että sisäisen puhelinliikenteen edelleen kehittämistä olisi syytä jatkaa kustannusten pienentämiseksi.

Hankintatoimisto ilmoittaa lausunnossaan, että tarkoituksena on edelleen kehittää ns. oikovalintamenetelmää, jolla tarkoitetaan sisäisen valintamahdollisuuden toteuttamista vaihteesta toiseen, jolloin tällaiset soitot ovat maksuttomia ja puhelukustannukset siten huomattavasti pienenevät. Vielä tärkeämpää olisi päästä ns. ohivalintamenetelmään, jolla tarkoitetaan sitä, että ulkopuolinen puheluntilaaja voi tavoittaa asianomaisen suoraan ohi puhelinkeskuksen. Ohivalintamenetelmää ei ole voitu ottaa käytäntöön toistaiseksi, koska posti- ja lennätinhallitus on vasta kuluvan vuoden syyskesällä hyväksynyt Helsingin kaupungin osalta toteutettavaksi ohivalintamenetelmän, tosin vasta vain kolmessa suurimmassa puhelinvaihteessa. Kolmas huomattavia kustannusten säästöjä merkitsevä tekijä on kaukotason estolaitteiden asentaminen kaupungin puhelinkeskuksiin, jolloin voidaan estää kaupungin palveluksessa olevan henkilökunnan tarpeettomat ja luvattomat puhelut kaukotasolle.

Khs puolestaan ilmoittaa, että ohivalintamenetelmän käytäntöön ottaminen on parhaillaan kiireellisesti valmisteltavana. Tässä mielessä ovat Helsingin kaupungin edustajat yhdessä Helsingin Puhelinyhdistyksen asiantuntijan kanssa äskettäin tehneet virkamatkan Länsi-Saksaan ja Ranskaan, koska Suomessa ei toistaiseksi ole ollut yleisessä käytössä tällaista menetelmää. Saatujen tietojen mukaan on ohivalintamenetelmän käytäntöön ottaminen merkinnyt esim. puhelinkeskuksen välittäjien lukumäärän supistamista ainakin puoleen. Mitä tulee kaukotason estolaitteisiin, pyritään ne saamaan kaupungin kaikkiin puhelinkeskuksiin mahdollisimman kiireellisesti ja sitä mukaa kuin Helsingin Puhelinyhdistys pystyy sellaiset toimittamaan ja asentamaan.

Sairaaloimen suhteen vuositolintarkastajat toteavat, että suunnittelutöitä on viime vuosien aikana jatkettu, mutta ettei toistaiseksi ole saatu aikaan näkyvää tulosta. Ns. itäistä sairaalaa varten on Khs varannut 8. 8. 1963 alueen Viikintien ja Herttoniemen satamaradan risteyksen läheisyydestä. Tilintarkastajat lausuvat ihmetyksensä, miksi vasta nyt on tultu siihen

tulokseen, ettei po. paikkaa voida pitää sopivana sairaala-alueeksi. Kun itäistä sairaalaa aletaan nyt suunnitella ja kun ilmoituksen mukaan kestää yli 10 vuotta, ennen kuin suunniteltu sairaala voi aloittaa toimintansa, on tätä pidettävä valitettavana huomioon ottaen itäisellä alueella nykyisin vallitsevan sairaalatarpeen. Khs on 16. 12. 1965 asettanut toimikunnan valmistelemaan ja laatimaan toimintasuunnitelmat sekä tarvittavat toteutamisohjelmat sairaala-, huolto- ja avohoitolaitoksia varten vuoksiksi 1966—1975 laaditun taloussuunnitelman pohjalta. Tilintarkastajat lausuvat toivomuksenaan, että tämä yhteistyöelin pystyisi ripeästi laatimaan todellakin käyttökelpoiset suunnitelmat kaikkia po. laitoksia varten. Tilintarkastajat koskettelevat myös Röykän sairaalan henkilökunnan asuntolakysymystä ja katsovat, ettei asiassa tapahtunut viivyttely ole puolustettavissa.

Sairaalalautakunta mainitsee, että sairaalasuunnitteluun liittyviä tehtäviä on viime vuosina annettu Khsn asettamille erilaisille komiteoille ja toimikunnille, joista Khs 16. 12. 1965 asettama hoitolaitosten suunnittelu-toimikunta lienee se, joka nykyoloissa vastaa sairaalatoimen alalla tarvittavasta tulevaisuuden rakennussuunnittelusta. Mitä itäisen sairaalan alueeseen tulee, on lautakunta puoltanut hoitolaitosten suunnittelutoimikunnan esitystä po. sairaalan sijoittamisesta Vuosaaren Rastilan alueelle. Röykän sairaalan henkilökunnan asuntolahankkeen osalta lautakunta toteaa, että Khs on 4. 8. 1966 hyväksynyt asuntolan luonnospiirustukset ja myöntänyt töiden aloittamista varten 200 000 mk.

Khs katsoo, että sairaalatoimen alalla on kertomusvuoden aikana, päinvastoin kuin vuositilintarkastajat mainitsevat, saatu Helsingissä aikaan varsin näkyvää tulosta. Vuonna 1965 valmistui valtion sekä Helsingin kaupungin ja Uudenmaan läänin muiden kuntien yhteistyön tuloksena 990 sairaansijaa ja suuret poliklinikat käsittävä Helsingin yliopistollisen keskussairaalan sisä- ja kirurgisten tautien klinikkarakennus. Siinä olevista sairaansijoista omistaa Helsingin kaupunki n. 600. Helsinkiläisten käytettävissä olevien lasarettisairaansijojen lukumäärä lisääntyi tällöin n. 16%:lla. Kun vielä otetaan huomioon uusien poliklinikoiden mahdollisuudet helpottaa kaupungin omien sairaalain poliklinikoiden toimintaa, voidaan todeta, että po. klinikkarakennuksen valmistuminen on oleellisesti parantanut akuuttisten sisä- ja kirurgisia tauteja sairastavien helsinkiläisten hoitomahdollisuuksia. Hesperian sairaalan Etelä-Haagassa olevan 92-paikkaisen päivä- ja yösaaralan sekä kuntouttamlaitoksen valmistuminen kuuluu niin ikään kertomusvuoden aikana toteutuneisiin suunnitelmiin.

Khs ilmoittaa, että uuden, sopivamman alueen varaaminen itäistä sairaalaa varten kaupungin itäisiltä alueilta tuli mahdolliseksi varsinaisesti vasta Vuosaaren alueen kaupunkiin liittämisen jälkeen. Asia on vielä

lausuntovaiheessa eräissä lautakunnissa ja saataneen ratkaistuksi lähiaikoina. Edelleen Khs ilmoittaa, että se on, kuten vuositilintarkastajat kertomuksessaan mainitsevat, asettanut 16. 12. 1965 hoitolaitosten suunnittelutoimikunnan, jonka puheenjohtajana on sairaalatoimintaa johtava apulaiskaupunginjohtaja ja varapuheenjohtajana henkilöasioita ja sosiaalitoimintaa johtava apulaiskaupunginjohtaja sekä jäsenenä Kvston toinen varapuheenjohtaja, sairaalalautakunnan ja huoltolautakunnan puheenjohtajat sekä yksi kummankin mainitun lautakunnan jäsenistä. Tämän toimikunnan palvelukseen on otettu sekä kokopäivätoimisia että palkkiotoimisia toimihenkilöitä. Itäistä sairaalaa ja kaupungin itäisille alueille perustettavaa erikoislääkärien vastaanottoasemaa koskevat toimintasuunnitelmat ja huoneohjelmat ovat jo tekeillä. Toimikunta ei luonnollisesti ole näin lyhyen ajan kuluessa voinut saada valmiiksi lopullisia ehdotuksiaan. Khs yhtyy vuositilintarkastajien toivomukseen, että mainittu toimikunta saisi nopeasti valmiiksi todella käyttökelpoiset suunnitelmat, jotka toisaalta muodostavat tarvetta vastaavan ja tarkoituksenmukaisen kokonaissuunnitelman sekä toisaalta ovat eri laitosten ja hoitoalojen kohdalla asiallisia ja toteuttamiskelpoisia osasuunnitelmia. Kun ne valmistuvat ja kun asianomaisten lautakuntien lausunnot on saatu, tehdään Kvstolle tarvittavat esitykset.

Mitä sitten tulee Røykän sairaalan henkilökunnan asuntolahankkeeseen, on sen toteuttaminen viivästynyt monista, huomattavalta osalta kaupungista riippumattomista syistä. Joskin Kvsto päätti jo 27. 1. 1965 (asia n:o 17) oikeuttaa sairaalalautakunnan rakentamaan Røykän sairaalan henkilökunnan asuinrakennuksen ja autovajan odottamatta ratkaisua valtionapuasasiassa, hyväksyi lääkintöhallitus uusitun huonetilaohjelman eräin edellytyksin vasta 12. 10. 1965. Rakennusviraston saatua valmiiksi luonnospöytäkirjat, joissa on otettu huomioon lääkintöhallituksen asettamat vaatimukset, Khs hyväksyi ne omasta puolestaan 4. 8. 1966 ja lähetti ne edelleen lääkintöhallituksen hyväksyttäviksi. Samalla Khs myönsi sairaalalautakunnan käytettäväksi 200 000 mk. Tarkoituksena on sisällyttää tarvittava lisämääräraha eli 520 000 mk Khn vuoden 1967 talousarvioehdotukseen.

Urheilu- ja ulkoilulautakunnan toimialan suhteen tilintarkastajat katsovat, että Lauttasaareissa ja Tullisaareissa sijaitsevien leirintäalueiden palvelutasoon kohdistunut arvostelu on ollut aiheellista ja että leirintäalueiden kehittyminen on pysähtynyt. Niille ohjaava viitoitus on edelleen riittämätön. Kaupungin ulkopuolella olevien ulkoilualueiden käyttö on kaupungin väkilukuun verrattuna vielä vähäistä. Kun kaupunkilaiset varsin huonosti tuntevat ulkoilualueita, ei niitä koskeva tiedotustoiminta ilmeisesti ole vieläkään riittävä. Urheilu- ja ulkoilualueiden kioski- ja ravintolatilojen vuokralle anto tapahtuu useassa erässä. Tilintarkastajien mielestä on pyrki-

mystä vuokrauksen keskittämiseen ja julkiseen tarjousmenettelyyn pidettävä suotavana. Ruskeasuon ratsastushallin sairastalliosasto tulisi palauttaa sille tarkoitettuun käyttöön. Edelleen olisi tilintarkastajien mielestä syytä tutkia, voitaisiinko ratsastushallin ravintola korvata kioskikahviolla ja käyttää vapautuneita tiloja urheilutarkoituksiin.

Urheilu- ja ulkoilulautakunta ilmoittaa, että leirintäalueiden suunnittelua varten asetettu komitea sai viime keväänä valmiiksi mietintönsä. Mikäli komitean ehdotukset toteutetaan, tulevat leirintäalueolot Helsingissä ratkaisevasti paranemaan. Leirintäalueiden viitoitusta on lautakunnan ilmoituksen mukaan tarkoitus edelleen kehittää. Lautakunta on esittänyt lukuja Luukin ulkoilualan käyttämisestä todeten, ettei alueen kävijäin lukumäärää voitane enää suuresti lisätä. Myös muilla ulkoilualueilla on kävijäin määrä huomattavasti kasvanut. Ulkoilualueita koskevaa informointia pyritään jatkuvasti lisäämään. Lautakunta ilmoittaa edelleen, että se on etsiessään uusia vuokramiehiä hallinnossaan olevissa laitoksissa ja alueilla sijaitseviin vapautuneisiin kioskeihin ja ravintoloihin aina pyrkinyt pyytämään tarjoukset sanomalehtikuulutuksin. Vuokrauksia on pyritty muodollisuuksien mukaan myös keskittämään. Ruskeasuon ratsastushallin tallitiloja on käytetty työhuone- ja varastotiloina. Urheilupuistosuunnitelmia laadittaessa on viimeksi mainittu tarve otettu huomioon. Näiden suunnitelmien toteuduttua voidaan ratsastushallin tallitilat luovuttaa sairastallikäyttöön. Ruskeasuon ratsastushallin ravintolatilojen saneerauksesta on tehty tarkistettu kustannuslaskelma ja suunnitelma vuoden 1967 peruseräohjelmaa varten.

Vuositolintarkastajat katsovat, että nuorisotoimiston Laajasalossa sijaitsevan kesäkodin suhteen olisi tutkittava, voitaisiinko rakennus saattaa ympärivuotiseen käyttöön.

Nuorisotyölautakunta ilmoittaa, että kaupungin nuorisotyö kaipaa paikkaa, missä voidaan järjestää viikonloppukokouksia ja kursseja ympäri vuoden. Tämän vuoksi lautakunta esittää Laajasalon kesäkodin kunnostamista talvikäyttöön sopivaksi.

Khs ilmoittaa, että kysymystä tutkitaan parhaillaan. Mikäli tutkimuksen tulosten perusteella katsotaan po. rakennuksen kunnostamisen talvikäyttöön olevan tarkoituksenmukaista, ryhdytään aikanaan tarvittaviin toimenpiteisiin asiassa.

Vuositolintarkastajat ilmoittavat todenneensa, että kaupunki aloittaa eräissä tapauksissa rakennusyritykset liian vähäisin ennakkovalmisteluin ja -laskelmin, mistä johtuu, etteivät kustannusarviot pidä läheskään paikkaansa. Myöskään ei aina pyritä laskemaan käyttökustannuksia ennakolta, minkä vuoksi joudutaan kokemaan epämiellyttäviä yllätyksiä tässäkin

suhteessa. Jäähallin rakennushankkeen osalta eivät laskelmat ole läheskään pitäneet paikkaansa, vaan rakennuskustannukset ovat olleet yli kolminkertaiset ensimmäiseen arvioon verrattuina. Hallin valmistuminen lähes 8 kuukautta suunniteltua myöhemmin on sekin lisännyt kustannuksia. Käyttökustannuksia koskevat ennakkolaskelmat ovat puuttuneet. Tilintarkastajien käsityksen mukaan jäähalli jää kaupungille ja veronmaksajille kalliiksi kouluesimerkiksi huonosta suunnittelusta, vaikka muodollisesti jääkenttäsäätiö onkin vastuussa sen hoitamisesta.

Jäähallin rakennustoimikunta on selostanut lausunnossaan seikka-peräisesti jäähallikysymystä ja sen rakennusvaiheita. Rakennustyön samoin kuin rakennuttajan ja urakoitsijan välisten taloudellisten selvitysten ollessa vielä kesken ei toimikunta ole voinut ilmoittaa lopullisia rakennuskustannuksia, vaan tulee antamaan niistä täydellisen selostuksensa vasta loppu-selvityksensä yhteydessä. Niin ikään toimikunta ilmoittaa antavansa loppu-selvityksen yhteydessä selostuksen jäähallin rakennustyössä syntyneistä lisäkustannuksista ja niiden syistä. Omasta puolestaan ilmoittaa toimikunta pyrkineensä ottamaan huomioon käyttökustannuksien taloudellisuutta mm. liittämällä jäähallin kaukolämpöverkkoon ja ottamalla freolin ammoniakkin sijasta jäähdykeaineeksi. Kun vuositilintarkastajat ovat maininneet jäähallin jäävän kalliiksi kouluesimerkiksi huonosta suunnittelusta, rakennus-toimikunta toteaa, että jäähallia koskevat suunnitelmat ovat olleet esi-merkkillisellä tavalla tehty. Arvostelua lieventävänä seikkana on otettava huomioon myös rakennuskohteen erikoisuus, josta ei ole ollut kokemuksia. Vastaavien uusien erikoiskohteiden alustavien kustannusarvioiden ja suunnitelmien paikkansapitämättömyydestä on esimerkkejä sekä Suomesta että ulkomailta.

Khs ilmoittaa, että Kvstolle annetaan jäähallikysymyksestä seikka-peräinen selvitys sen jälkeen, kun jäähallin rakennustoimikunta on antanut Khlle lopullisen selostuksensa.

Esimerkkinä kaupungin rakennushankkeiden kalleudesta ja kustannusarvioiden kohoamisesta mainitsevat tilintarkastajat Töölön kirjasto-talon.

Yleisten töiden lautakunta selostaa lausunnossaan, millä perusteilla rakennusvirasto laatii rakennushankkeita koskevat alustavat arviot ja varsinaiset kustannusarviot. Niin ikään selostetaan niitä pääsyitä, joista alustavan arvion ja kustannusarvion välinen ero saattaa johtua, todeten, että eräissä rakennushankkeissa lopulliset rakennuskustannukset ovat olleet ennakkolaskelmia pienemmät. Lautakunta on kosketellut myös Töölön kirjastotalon kustannusarvioiden kohoamiseen vaikuttaneita syitä.

Khs puolestaan katsoo, että kaupungin rakennusyritysten tulisi säännön-

VIII

mukaisesti perustua jo aloittamisvaiheessa riittäviin ennakkovalmisteluihin ja mahdollisimman luotettaviin kustannusarvioihin. Niin ikään olisi riittävän ajoissa jo ennakolta selvitettävä käyttökustannukset. Tämä on tärkeätä muun ohella talousarvion laatimista ajatellen. Khs onkin eri yhteyksissä toistuvasti kiinnittänyt kaupungin asianosaisten viranomaisten huomiota näihin kysymyksiin. Mitä Töölön kirjastotaloon tulee, Khs ilmoittaa, että Kvsto päätti 22. 6. 1966 (asia n:o 53) hyväksyä po. talon uudet luonnospiirustukset kustannusarvioineen ja rakennusselityksineen sekä lähettää ne kouluhallituksen hyväksyttäväksi. Rakennuksen kokonaiskustannukset ovat yleisten töiden lautakunnan ilmoituksen mukaan nyt 2 300 000 mk.

Edelleen tilintarkastajat koskettelevat kertomuksessaan kaupungin tonttien vuokrausta ja tässä yhteydessä ilmoittavat pitävänsä teollisuutta ja liikennettä palvelevien tonttien vuokrausta huutokaupalla kaupungin edun mukaisena.

Kiinteistölautakunta huomauttaa, ettei teollisuus- ja liiketonttien, huoltoasematontteja lukuun ottamatta, vuokraaminen huutokaupalla ole Kvston 25. 5. 1955 (asia n:o 58) ja 10. 2. 1960 (asia n:o 16) tekemien päätösten mukaan mahdollista eikä lautakunnan mielestä ilmeisesti myöskään kaupungin etujen mukaista. Jos teollisuustontit vuokrattaisiin huutokaupalla, ei kaupungin taholta voitaisi esimerkiksi kiinnittää huomiota liikeyritysten laatuun eikä niiden merkitykseen kaupungin kokonaisedun kannalta.

Khs puolestaan yhtyy kiinteistölautakunnan käsitykseen asiassa.

Vuositilintarkastajat mainitsevat, että rakennusviraston erään viranhaltijan on todettu käyttäneen luvattomasti kaupungin työvälineitä ja kaupungin vuokraamaa autoa kuljettajineen. Tämänluonteisten väärinkäytösten vähentämiseksi olisi tilintarkastajien mielestä korostettava esimiesten vastuuta ja valvontavelvollisuutta.

Yleisten töiden lautakunta on antanut mainitun väärinkäytöstopauksen johdosta selityksen.

Khs toteaa, että paitsi yleiseen rikosoikeuteen myös kaupungin virka-sääntöön sekä eri virastojen ja laitosten ohje- ja johtosääntöihin sisältyy säännöksiä ja määräyksiä virkamiesten vastuusta ja valvontavelvollisuudesta sanktioineen. Näitä seikkoja on tähdennetty ja on edelleenkin syytä tähdentää toistuvasti eri yhteyksissä. Sitä paitsi suorittaa revisiovirasto huolellista ja tehokasta valvonta- ja tarkastustyötä. Kun vuoden 1965 aikana on todettu vain yksi väärinkäytöstopaus, on tilannetta pidettävä hyvänä jo sinänsä ja erityisesti huomioon ottaen, että Helsingin kaupungin palveluksessa on yhteensä lähes 26 000 viranhaltijaa, toimihenkilöä ja työntekijää.

Vuositilintarkastajat huomauttavat kertomuksessaan, että Khn hyväksymät hankintaohjeet on tarkoitettu myös kunnossapitotöitä teetettäessä

huomioon otettaviksi. Näin ei rakennusviraston talo-osasto (vuositilintarkastajat tarkoittanevat kiinteistöviraston talo-osastoa) ole aina menetetlyt. Niinpä eräitä lisätöitä on teetetty samalla urakoitsijalla hankkimatta enää kilpailevaa tarjousta. Epäkohtana voi olla tavallista suurempi veloitus tällaisista töistä.

Kiinteistölautakunta ilmoittaa, että kiinteistöviraston talo-osaston teknillinen toimisto antaa sille kuuluvat huoneistojen ja rakennusten maalaus-, muutos- ja korjaustyöt tehtäviksi Khn hyväksymien hankintaohjeiden edellyttämien urakkatarjouspyyntöjen perusteella. Ainoana poikkeuksena säännöstä ovat ns. lisätyöt. Talo-osaston koko vuosikorjausmäärärahasta vaativat lisätyöt varsin vähäisen osan. Kun töiden tilaajat eli kaupungin eri hallintokunnat useissa tapauksissa vasta kesken työn suoritusta ovat esittäneet uusia muutos- ja korjausvaatimuksia, jotka aiheuttavat lisätöitä, on talo-osasto torjuakseen lisätyövaatimusten esittämisen ottanut vuonna 1966 käytäntöön erityisen paikan päällä laadittavan katselmuspöytäkirjan, jonka työn tilaajan edustajat hyväksyvät.

Khs katsoo kiinteistölautakunnan esittämän selvityksen riittäväksi asiassa.

Tilintarkastajat ilmoittavat joutuneensa toteamaan, että pienetkin kaupungin suorittamat tai tilaamat työt usein muodostuvat huomattavan kalliiksi. Esimerkkeinä mainitaan, että linja-autopysäkkien kilvet rautatankoineen ja pystytyksineen voivat maksaa 3 000 mk/kpl. ja että pysäkkien levennys vielä aiheuttaa lisäkustannuksia n. 7 000 mk.

Yleisten töiden lautakunta otaksuu, että selostetut esimerkit perustuvat väärinkäsitykseen, koska rakennusviraston katurakennusosaston pystyttäessä yksityisten linja-autojen pysäkkejä osoittavia liikennemerkkejä kustannukset ovat kuljetuksineen ja pystytyksineen vain n. 60 mk/kpl. Yhden pysäkki-levennyksen kustannus tavallisella tiellä on keskimäärin 3 000 mk.

Vuositilintarkastajat huomauttavat, että sähkölaitoksen toimitusjohtaja päätti vuonna 1964 perustaa sähkölaitokseen hallinnollisen osaston, johon liitettiin myös teollisuuslaitosten kassa- ja tiliosasto. Kvsto oli vahvistanut teollisuuslaitosten yhteisen kassa- ja tiliviraston ohjesäännön vuonna 1950. Tilintarkastajat yhtyvät kaupunginreviisorin käsitykseen, että organisaation sanotunlainen muuttaminen kuuluu Kvston toimivaltaan. Sähkölaitoksen organisaation heikkoutena tilintarkastajat mainitsevat vielä sen, että laitoksen edustaja on saanut luopua vaatimasta urakoitsijalta kaupungille kuuluvaa viivästysakkoa, ilman että asia ensin alistettiin lautakunnan päätettäväksi.

Teollisuuslaitosten lautakunta on antanut mainittujen huomautusten johdosta selityksensä.

Khs katsoo, kun Kvsto on 7. 9. 1966 (asia n:o 62) hyväksynyt yhteistoiminnassa kaupunginrevisiorin kanssa laadittujen ehdotusten mukaisina teollisuuslaitosten lautakunnan ja sen kanslian sekä vesi-, kaasua- ja sähkölaitosten johtosäännöt, ettei edellä selostettujen sähkölaitosta koskevien huomautusten tulisi enää antaa aihetta enempiin toimenpiteisiin.

Liikennelaitoksen osalta vuositilintarkastajat toteavat tappion vuonna 1965 olleen 12 155 915,20 mk. Merkittävänä syynä siihen on matkustajamäärän väheneminen. Toiselta puolen ei kustannusten kasvua ole pystytty pitämään kurissa. Tästä on välittömänä seurauksena tappion kasvaminen vuosi vuodelta, ellei ryhdytä paremmin suunniteltuun talouden hoitoon ja pyritä pitämään kustannuksia tuottojen suhteessa. Tiedotustoiminta on ollut heikkoa. Sitä kehittämällä tulisi liikennelaitoksen palvelumuotoja tehdä enemmän tunnetuiksi. Kun laitoksen kokonaiskustannuksista on henkilökustannusten osuus 70,8%, olisi tutkittava, onko mahdollisuuksia saada henkilökustannuksia oikeaan suhteeseen tuottojen kanssa. Myös muiden kustannusten nousu on saatava rajoitetuksi ja pääomamenojen kasvu hillityksi. Tilintarkastajien mielestä olisi nyt aika laatia ohjelma, jossa lähimpien 5—10 vuoden investoinnit ja niistä aiheutuvat pääomakulut, liikennekustannukset ja lasketut tuotot ovat järkevässä, hyväksytyssä talouspoliittisessa suhteessa toisiinsa, niin että kulujen ja tuottojen tasapaino lähivuosina voitaisiin saavuttaa tai ainakin pysyttää tappio tietyssä suhteessa tuottoihin.

Liikennelaitoksen lautakunta huomauttaa, että matkustajamäärän pientyminen on muuallakin todettu yleisenä ilmiönä, henkilöautojen valtavan lukumäärän suoranaisena seurauksena. Kun kehitys ilmeisesti jatkuu samanlaisena, ei mainittavaa lisäystä tuloihin ole odotettavissa ilman tariffien korottamista. Toisaalta henkilöautojen lisääntyminen hidastaen liikenteen sujuvuutta erityisesti tungosaikoina aiheuttaa liikennelaitokselle menojen kasvua. Lautakunta on selostanut lausunnossaan henkilökustannusten ja muiden kustannusten kehitystä vuosina 1958—1965. Palkkojen, eläkkeiden ja niihin liittyvien sosiaalikustannusten suuruuteen ei liikennelaitos voi sanottavammin vaikuttaa, koska niiden taso määrätään muualla. Henkilökuntamäärän supistamiseen nähden on kuitenkin tällä hetkellä käynnissä kaksi huomattavaa prosessia, liikennesektorissa siirtyminen kuljettajarahastukseen sekä korjaus- ja huoltopuolella urakkapalkkauksen osuuden lisääminen. Liikennelaitoksen taloudenhoito perustuu vuosittain laadittuun tarkkaan suunnitelmaan, jonka pohjana on seuraavan vuoden liikennetarpeen arvio. Samoin on laitoksella vuosiksi 1966—1975 laadittu taloussuunnitelma, jota parhaillaan tarkistetaan. Liikennelaitos on tyyppilinen palveluelin, minkä vuoksi sen osalta tuottojen ja kulujen keskinäinen suuruus on harkinnanvarainen asia. Ratkaisun sanelee Kvsto tehdessään päätökset toisaalta

tariffien sekä toisaalta palkkojen, eläkkeiden, korkojen ja poistojen tason suhteen. Laitoksen tariffien korotukset ovat aina tapahtuneet jälkikäteen ja olleet viime vuosina pienemmät kuin palkkojen ja kustannusten nousu. Lautakunnan mielestä ovat ajoittain tapahtuvat, palkka- ja kustannustason nousua vastaavat tariffien korotukset paikallaan ja välttämättömätkin, mikäli laitoksen menot ja tulot halutaan pitää järkevässä suhteessa toisiinsa. Lautakunta on lisäksi esittänyt perusteellisen selvityksen liikennelaitoksen ulkoisesta tiedotustoiminnasta osoitukseksi, että liikennelaitos pyrkii pysymään ajan tasalla ja tehostamaan toimintaansa mahdollisuuksien mukaan. Niin ikään on lautakunta luetellut lausunnossaan kustannusrasitusten yleisiä helpottamiskeinoja, joihin laitoksen taholta on eri yhteyksissä kiinnitetty huomiota.

Khs katsoo liikennelaitoksen lautakunnan lausunnon riittäväksi selvitykseksi tehtyjen huomautusten johdosta. Mitä tulee vuositilintarkastajien mainintaan, että liikennelaitosta varten olisi nyt aika laatia lähimpiä 5—10 vuotta varten ohjelma kulujen ja tuottojen tasapainon saavuttamiseksi, Khs ilmoittaa, että parhaillaan on laadittavana kaupungin koko hallintokoneiston käsittävä taloussuunnitelma vuosiksi 1968—1977. Tämän suunnitelman laatimisohteet edellyttävät vuositilintarkastajien kertomuksessa liikennelaitoksen kohdalla edellytetyjä laskelmia ja suunnitelmien tekemistä.

Khs toteaa vielä, että vuositilintarkastajien kertomukseen sisältyy edellä lähemmin kosketeltujen muistutusten lisäksi eräitä vähäisempiä huomautuksia, joiden johdosta saadut selitykset käyvät selville tämän mietinnön liitteinä olevista lausunnoista ja jotka eivät sinänsä voine vaikuttaa vastuuvapauden myöntämiseen.

Revisioviraston kertomuksen I osassa on selostettu viraston vuoden 1965 tarkastusten perusteella tekemiä ehdotuksia ja aloitteita, joista muutamit vielä ovat valmistelun alaisina, kun taas toiset on jo ratkaistu. Kertomuksen II osassa, joka käsittää selvityksen kaupungin taloudenhoidosta vuonna 1965, on niin ikään kaupunginreviisorin eräitä huomautuksia ja ehdotuksia, joiden osalta asianomaiset lauta- ja johtokunnat sekä virastot ja laitokset ovat antaneet lausuntonsa. Niistä käy selville, että kaupunginreviisorin ehdotusten johdosta on jo ryhdytty tarpeellisilta osin toimenpiteisiin.

Edellä olevaan viitaten Khs esittää, että Kvsto päättäisi

vahvistaa kaupungin vuoden 1965 tilinpäätöksen sekä myöntää vastuuvapauden Khlle ja muille tilivelvollisille vuodelta 1965.

Helsingissä 13. 10. 1966.

V a k u u d e k s i:
Sulo Hellevaara

HANKINTATOIMISTO

5. 9. 1966

N:o 436 Aalto/el

Viite: Helsingin kaupungin vuositilintarkastajien kertomus vuoden 1965 tilintarkastuksesta.

Asia: Tilintarkastajien huomautus sisäisen puhelinliikenteen edelleen kehittämisestä.

Kaupunginhallitukselle

Helsingin kaupungin vuositilintarkastajien kertomuksessa vuoden 1965 tilintarkastuksessa mainitaan mm. »sisäisen puhelinliikenteen edelleen kehittäminen voisi vielä säästää kustannuksia, joten sitä olisi tilintarkastajien mielestä syytä edelleen jatkaa».

Edellämainittuun huomautukseen viitaten hankintatoimisto ilmoittaa, että toimiston tarkoituksena on edelleen kehittää ns. oikovalintamenetelmää, jolla tarkoitetaan sisäisen valintamahdollisuuden toteuttamista vaihteesta toiseen, jolloin nämä soitot ovat maksuttomia. Käytännössä on kuitenkin todettu, että joskus kolmannessa pisteessä voi ilmetä teknillisiä häiriöitä, joten kysymys tältä osalta on tutkittava ja muulta osalta on todettava, että oikovalintakysymys on edelleen kehittelyn alaisena ja uusia ratkaisuja on lähiaikoina tulossa. Oikovalinnan käyttömahdollisuudesta on huomautettu virastoille ja laitoksille, koska täten voidaan saada säästöä puhelinmenoissa.

Kustannusten vähentämiskysymykseen liittyy kuitenkin huomattavasti suurempana tekijänä ns. ohivalintamenetelmä, jolla tarkoitetaan sitä, että puhelinvaihteella on toinenkin esim. kolminumeroinen soittonumero ja kun alanumero on tiedossa voidaan valinta vaihteen ulkopuolelta suorittaa ohi puhelunvälittäjän. Puhelun saanti tulee täten olemaan nopeampi, mutta tärkeintä on, että tätä menetelmää sovellettaessa voidaan välityshenkilökunnan määrää vähentää suurissa vaihteissa n. 40%. Kun edelleen todetaan, että yksi puhelunvälityspaikka maksaa n. 10 000 mk ja kun yksi välittäjä saa vuodessa lähes saman verran, voidaan tätä menetelmää kehittämällä päästä suurissa vaihteissa huomattaviin puhelukustannusten säästöihin. Menetelmää ei ole kuitenkaan ollut mahdollista toteuttaa aikaisemmin, sillä posti- ja lennätinlaitos on teknillisistä syistä vasta kuluvan vuoden syyskesän aikana hyväksynyt Helsingin kaupungin osalta 40:stä eri puhelinvaihteesta aluksi kolmessa suurimmassa toteutettavaksi ohivalintamenetelmän. Muiden osalta lienee myönteinen päätös saatavissa sitä mukaa kun teknilliset kysymykset on selvitetty.

Vuositilintarkastajat mainitsevat kertomuksensa em. kohdassa, että kysymys on kustannusten säästöstä, niin on kolmantena huomattavana säästöjä tuovana

tekijänä mainittava vielä kaukotason estolaitteet, joita on pyritty hankkimaan kaupungin puhelinvaihteisiin sitä mukaa kun niitä on ollut saatavissa. Kuten edellisestä ilmenee on hankintatoimisto pyrkinyt puhelinkysymyksiä hoitaessaan erilaisia menetelmiä käyttäen pienentämään puhelukustannuksia. Jatkuva kaupungin virastojen ja laitosten laajeneminen ja uusien syntyminen aiheuttaa kuitenkin sen, että kustannukset pyrkivät pysyttelemään korkeahkolla tasolla.

Edellä selostetun saattaa hankintatoimisto täten kaupunginhallituksen tietoon.

Arvo Aalto
Toimistopäällikkö

RAHATOIMISTO

29. 8. 1966.

N:o 1329.

Asia: Vuositilintarkastajien ja revisioviraston kertomukset vuoden 1965 tilintarkastuksesta.

Kaupunginhallitukselle

Palauttaen viitteessä mainitut asiakirjat rahatoimisto esittää kunnioittaen seuraavan lausunnon. Revisioviraston kertomuksen luvussa 5 (Tilinpitoon kohdistuvat asiat) mainitaan: »On tyydytyksellä todettava, että — — — on voitu havaita tapahtuneen parannuksia eräissä virastoissa ja laitoksissa, mutta ikävä kyllä on myös tapauksia, joissa näin ei ole tapahtunut, vaan niissä esiintyy jatkuvasti huomattava määrä puutteellisuuksia tositemateriaalissa. Nämä virheellisyysdet osoittavat, että jotkut henkilöt ovat hyvin tarkkoja, kun taas toiset eivät niinkään paljon välitä tositteille asetettavista vaatimuksista. Viime vuoden aikana virheiden pienentämistarkoituksessa otettu kosketus tilintekijöihin on yleensä johtanut myös hyviin tuloksiin. Virheiden määrä on nimittäin näiden tilaisuuksien jälkeen pienentynyt.»

Koska puutteellisuudet virastojen ja laitosten tositemateriaalissa ilmeisesti johtuvat osaltaan siitäkin, että henkilökunta ei ole riittävästi perillä tositteita koskevista vaatimuksista, on rahatoimisto yhteistoiminnassa revisioviraston kanssa ryhtynyt laatimaan virastoille ja laitoksille annettavaa ohjetta eräistä seikoista, joita on otettava huomioon tositteita laadittaessa ja käsiteltäessä. Samaan ohjeeseen tullaan sisällyttämään myös selvityksiä sellaisista sisäisen kontrollin alaan kuuluvista asioista, joihin on osoittautunut olevan tarpeellista kiinnittää asianomaisen henkilökunnan huomiota.

HELSINGIN KAUPUNGIN RAHATOIMISTO*Osmo Lehtosuo***Taito Yliaho**

ULOSOTTOVIRASTO

19. 9. 1966

N:o 275

Asia: vuosilintarkastajien kertomus.***Kaupunginhallitukselle***

Vaadittuna lausuntona revisioviraston ja vuosilintarkastajien kertomuksen johdosta vuoden 1965 tilintarkastuksesta ulosottovirasto kunnioittaen esittää seuraavaa:

Kertomukset sivuavat ulosottoviraston toimintaa ainoastaan sikäli kun niissä käsitellään kunnallisverojäämien poistoja (siv. 20 ja XI). Kuten kertomuksista ilmenee on poistojen suhteellinen osuus maksuunpanosta jatkuvasti pienentynyt. Näin on yleensä tapahtunut myös osoitteen tuntemattomuudesta johtuvien poistojen kohdalla. Niinpä vuonna 1959 tämänlaatuisia poistoja oli 5 418 kpl., kun niitä vuonna 1965 oli vain 2 745 kpl., mikä sinänsä kieltämättä on huomattava määrä.

Ulosottovirasto joutuu osoitteita etsiessään pääasiallisesti turvautumaan poliisilaitoksen osoitetoimistoon, jonka toiminta nimenomaan takavuosina antoi aihetta arvosteluun. Kaupunki ei kuitenkaan voine välittömästi vaikuttaa osoitetoimiston työjärjestelmiin, koska se on poliisilaitoksen alainen virasto.

Juho Ståhlberg
Johtava kaupunginvouti

POLIISILAITOS

13. 9. 1966

N:o 5769

Asia: Lausunto kaupungin vuositilintarkastajien kertomuksesta vuoden 1965 tilintarkastuksesta.

Kaupunginhallitukselle

Palauttaen asiakirjat poliisilaitos lausuntonaan Helsingin kaupungin vuositilintarkastajien kertomuksesta vuoden 1965 tilintarkastuksesta esittää seuraavaa:

Tilintarkastajat ovat kertomuksessaan huomauttaneet, että Helsingin kaupungin yleinen järjestyssääntö kieltää kaupan ja muun ansiotoiminnan kadulla ilman lupaa, mutta poliisiviranomaiset eivät näytä saavan autojen katukaupustelua loppumaan. Mainitunlaisen toiminnan valvonta on lähinnä työvoimakysymys eikä poliisilaitoksella ole riittävästi henkilökuntaa tällaisen valvonnan tehostamiseen. Riittävän näytön hankkiminen autojen luvattomasta katukaupustelusta on usein erittäin vaikeaa. Samalla on todettava, että yleisen järjestyssäännön määräykset eivät ole riittävän selviä autojen katukaupustelun osalta. Tämän vuoksi yleisen järjestyssäännön tarkistuskomitea on 27. 1. 1965 päivätyssä mietinnössään esittänyt järjestyssääntöön lisättäväksi määräyksen (24 §), jonka mukaan moottori- tai muun ajoneuvon asettamiseen myytäväksi liikenneväylälle on hankittava kaupungin asianomaisen viranomaisen lupa. Samanlainen lupa on komitean ehdotuksen mukaan hankittava mainostamiseen ja siihen verrattavaan toimintaan.

Edelleen tilintarkastajien kertomuksessa on kiinnitetty huomiota osoitteiden muuttoilmoituksissa tapahtuneisiin laiminlyönteihin. Tilintarkastajien mielestä olisi kaupungin taholta sopivin keinoin edistettävä osoitetoimiston palvelun tehostamista niin, että asukkaiden osoitteet ja muut henkilötiedot pysyisivät ajan tasalla ja olisivat helposti saatavissa. Osoitetoimiston toiminnan tehostaminen on lähinnä työvoimakysymys. Tänä vuonna on toiminnan yleisöpalvelua tehostettu järjestämällä puhelimia yleisötiedusteluja varten. Osoitetoimistolle tehdyt ilmoitukset on pyritty kortistoimaan mahdollisimman pian eikä rästejä ole jäänyt juuri lainkaan. Nykyisellä henkilömäärällä ei ole mahdollisuutta toiminnan tehostamiseen.

Edv. Urja

Poliisimestarin apulainen

V. LehtonenPoliisimestarin lainopillinen
apulainen

SAIRAALALAUTAKUNTA

5. 8. 1966.

N:o 1907.

Asia: Lausunto kaupungin vuositilintarkastajien kertomuksesta vuoden 1965 tilintarkastuksesta.

Kaupunginhallitukselle

Palauttaen viitekohdassa mainitun lähetteen asiakirjoineen sairaalalautakunta kunnioittaen ilmoittaa lausuntonaan seuraavaa:

Kaupungin vuositilintarkastajat mainitsevat mm., että viime vuosien aikana on sairaalatoimen alalla jatkettu suunnittelutöitä, mutta että toistaiseksi ei näkyvää tulosta ole saatu aikaan. Tämän johdosta sairaalalautakunta toteaa, että se on tehnyt viime vuosina lukuisia aloitteita ja ehdotuksia kaupungin sairaanhoito-mahdollisuuksien lisäämiseksi ja olojen kehittämiseksi. Rakennushankkeiden osalta nämä on koottu sairaalalautakunnan 11. 12. 1964 esittämässä kaupungin sairaalatoimen vuosien 1966—1975 taloussuunnitelmassa. Sairaalalautakunnalla ei ole toimivaltaa eikä teknillisiä mahdollisuuksia rakennushankkeiden toteuttamiseen, joten se ei voi vastata tuloksista. Sairaalasuunnitteluun liittyviä tehtäviä on viime vuosina annettu kaupunginhallituksen asettamille erityisille komiteoille ja toimikunnille. Näistä elimistä lienee kaupunginhallituksen 16. 12. 1965 asettama ns. laitossuunnittelutoimikunta se, joka nykyoloissa vastaa sairaalatoimen alalla tarvittavasta tulevaisuuden rakennussuunnittelusta.

Mitä ns. itäisen sairaalan alueeseen tulee, sairaalalautakunta on 3. 5. 1963 esittänyt sen varaamista tilintarkastajain mainitsemasta paikasta, koska tämä alue oli kaupungin asemakaavaviranomaisten ilmoituksen mukaan ainoa itäisillä alueilla saatavissa oleva laajahko tarkoitukseen sopiva alue. Sittemmin on Vuosaaren alue liitetty kaupunkiin, mikä on hoitolaitosten suunnittelutoimikunnalle antanut mahdollisuuden esittää 16. 6. 1966 uudeksi itäisen sairaalan tonttialueeksi Rastilan aluetta Vuosaaressa. Sairaalalautakunta on 1. 7. 1966 antamassaan lausunnossa puoltanut tätä esitystä, jonka mukaan sairaala-alueeksi saataisiin huomattavasti suurempi maa-alue.

Vuositilintarkastajat ovat uudelleen kiinnittäneet huomiota Röykän sairaalan henkilökunnan huonoon asuntotilanteeseen ja asuntolahankkeen hitaaseen edistymiseen. Tämän johdosta lautakunta toteaa, että kyseinen asuntolahanke on ollut vireillä jo vuoden 1961 lopulla, jolloin rakennusvirastolta pyydettiin luonnospiirustukset ja kustannusarvio. Niiden valmistuttua päätti kaupunginhallitus 5. 7. 1962 lähettää perustamissuunnitelman ja huonetilaohjelman lääkintöhallitukselle. Kun lääkintöhallitukselta ei saatu vastausta kaupungin esitykseen ja asuntolatilannetta pidettiin pikaista parannusta vaativana, sairaalalautakunta esitti 9. 8. 1963 kaupunginhallitukselle, että ryhdyttäisiin toimenpiteisiin Röykän

sairaalan asuntolan rakennuttamiseksi ratkaisua valtionapuasiasissa odottamatta. Kaupunginvaltuusto antoi tämän luvan 27. 1. 1965. Asuntolahankkeen toteuttamisen viipymiseen on hiljattain kiinnittänyt huomiota myös Mielisairaanhoitajain Liitto r.y. Sairaalalautakunta onkin 17. 6. 1966 kaupunginhallitukselle osoittamassaan kirjelmässä kiirehtinyt rakennustyön aloittamista kaupunginvaltuuston em. päätöksen mukaisesti ja esittänyt samalla, koska tarkoitukseen varattu siirtomääräraha ei enää ole käytettävissä, että rakennustyöhön käytettäisiin kuluvana vuonna 200 000 mk tililtä 14 14 18 ja että vuoden 1967 talousarvioon varattaisiin samaan tarkoitukseen 520 000 mk suuruinen määräraha. Kaupunginhallitus on 4. 8. 1966 hyväksynyt Röykän sairaalan asuntolan luonnospiirustukset ja myöntänyt töiden aloittamista varten 200 000 mk.

Sairaalalautakunnan puolesta:

Ilkka Väänänen

Merk.

Arno v. Hertzen

HUOLTOLAUTAKUNTA

29. 8. 1966.

N:o Y-2948.

Asia: Lausunto vuositolintarkastajien ja revisioviraston kertomuksesta vuodelta 1965.

Kaupunginhallitukselle

Lähteasiakirjat palauttaen huoltolautakunta lausuntonaan saattaa kunnioittavasti oheiset Tervalammen työlaitoksen johtokunnan, (liite 6 a), huoltolaitosten johtokunnan (liite 6 b) sekä huoltoviraston asiamiesosaston (liite 6 c) lausunnot Kaupunginhallituksen tietoon sekä lisäksi esittää seuraavaa:

Huoltolautakunta yhtyy omalta osaltaan revisioviraston käsitykseen, että huoltolautakunnan hallussa olevan vieraan omaisuuden ja arvo-omaisuuden hoito olisi syytä keskittää yhden osaston hoidettavaksi. Tämä edellyttää kuitenkin lukuisia järjestelyjä ja selvityksiä, joiden suorittaminen ja asian edelleen kehittäminen olisi jätettävä Kaupunginhallituksen järjestelytoimiston suoritettavaksi yhteistoiminnassa rahatoimiston ja huoltoviraston kanssa.

Huoltoviraston hoidossa oleva vieras omaisuus on aina luetteloitu eikä virastosta ole luovutettu omaisuutta ilman asianmukaista luettelointia ja kuittausta. Huoltolaitoksia on kehoitettu entistä tarkemmin valvomaan, että myös laitoksien hoidossa oleva omaisuus riittävän tarkasti luetteloidaan ja että luovutus tapahtuu ainoastaan kuittausta vastaan.

Lisäksi huoltolautakunta toteaa, että revisioviraston kertomuksessa sivulla 23 oleva maininta siitä, että Kustaankartanon vanhainkodin omaisuusvarastossa oli säilytettävänä kaikkiaan 81 henkilölle kuuluvaa omaisuutta, on ilmeinen painovirhe, koska omaisuusvarastossa laitoksen ilmoituksen mukaan oli säilytettävänä lähes 800 henkilön omaisuutta.

Huoltolautakunnan puolesta:

Reino Kuusi

Kaarina Heinonen

**HUOLTOLAUTAKUNNAN
TERVALAMMEN TYÖLAITOS**

Tervalampi 12. 8. 1966.

N:o 316.

Asia: Lausunnon antaminen vuoden 1965 vuositilintarkastajien kertomuksesta.

Helsingin kaupungin huoltolautakunnalle

Vuoden 1965 vuositilintarkastajien kertomukseen liittyvässä revisioviraston kertomuksessa on Tervalammen työlaitoksen osalta mainittu seuraavaa:

»Revisiovirastossa on laskettu Tervalammen työlaitoksen aiheuttamat kokonaiskustannukset ja tällöin on voitu todeta, että veronmaksajien eli kaupungin maksama osuus oli vuonna 1965 25,5% kokonaiskustannuksista. Tämä teki kunnalle hoitopäivää kohden 5,79 mk. Vastaava luku oli edellisenä vuonna 6,20 mk, mutta kun maatila tuotti tappiota 1,75 mk vuonna 1964 ja 1,08 mk hoitopäivältä vuonna 1965, tulee kokonaistappioksi 6,87 mk vuonna 1965 vastaavan summan oltua 7,95 mk vuonna 1964.»

Pyydettyinä lausuntonaan Tervalammen työlaitoksen johtokunta kunnioittaen huoltolautakunnalle ilmoittaa, että vuonna 1965 oli päihdyttävien aineiden väärinkäyttäjien hoitopäiviä 5 760 enemmän kuin edellisenä vuonna. Sekä se että hoitomaksun kohoaminen 90 pennillä päivää kohti aiheuttivat 72 465,30 mk:n tuloisäyksen kertomusvuotena. Elatusvelvollisten hoitopäiviä sitä vastoin oli vuonna 1965 7 187 vähemmän kuin edellisenä vuonna aiheuttaen tulonvajausta 26 133,20 mk.

Maatilatalouden parantamiseksi työlaitoksen johtokunta kokouksessaan 20. 9. 1965 päätti esittää huoltolautakunnalle, että tilan nautakarja myytäisiin saman vuoden lopulla. Kaupunginhallituksen yleisjaoston 26. 10. 1965 myöntämällä luvalla myytiinkin Tervalammen työlaitoksen nautakarja Suomen Ayrshire-yhdistyksen järjestämässä huutokauppatilaisuudessa 8. 12. 1965, jossa saatiin tuloja 34 286,25 mk.

Vuonna 1964 oli kaupungin kustantama osuus Tervalammen työlaitoksen osalta 425 327,77 mk ja vastaava luku vuonna 1965 345 532,94 mk, erotus 79 794,83 mk.

Tärkeimpinä tulosta parantavina tekijöinä olivat edellä mainitut hoitomaksut ja nautakarjan myynnistä saadut tulot.

Johtokunnan puolesta:

Veikko Porkkala

Arvo Laukas

HUOLTOLAITOSTEN JOHTOKUNTA

15. 8. 1966

N:o J-925.

Asia: Lausunto vuositilintarkastajien kertomuksesta vuodelta 1965.*Huoltolautakunnalle*

Lausuntonaan huoltolautakunnalle vuositilintarkastajien kertomuksesta vuodelta 1965 johtokunta kunnioittaen esittää seuraavaa:

Huoltolautakunnan alaisissa vanhustenhuoltolaitoksissa käsitellään huomattavan paljon huollettaville ja potilaille kuuluvaa omaisuutta, kuten käteistä rahaa, pankkikirjoja, erilaista muuta arvo-omaisuutta sekä käyttöomaisuutta, kuten vaate-esineitä ja muuta henkilökohtaista pikkuomaisuutta. Huollettaville maksettavia käyttövaroja on myös jouduttu yhä enemmän ottamaan talteen, koska kaikki asianomaiset eivät enää pysty raha-asioistaan huolehtimaan. 15. 7. 1966 oli laitosten hallussa 375 henkilön käyttövaroja yhteensä 73 163,82 mk ja talteenotettujen käyttövarojen määrä nousee jatkuvasti.

Vieraan omaisuuden hoidon tarkkailusta ja kirjanpidosta on olemassa ohjeet, mutta täysin aukoton järjestelmä on erittäin vaikeasti aikaansaatatavissa. Erittäinkin omaisuus, joka jää huollettavan tai potilaan haltuun, on vaikeasti kontrolloitavissa.

Aterialipukkeiden myynnissä ja tilityksessä olisi johtokunnan mielestä pyrittävä siirtymään ns. vakiolippusysteemiin, koska näin ilmeisesti olisi aikaansaatatavissa työmäärän vähenemistä.

Huoltolaitosten johtokunnan puolesta:

Veikko Päivänsalo

S. Norrmén

HUOLTOVIRASTO ASIAMIESOSASTO

18. 8. 1966

Asia: Lausunto Helsingin kaupungin vuositilintarkastajien vuoden 1965 tilintarkastusta koskevasta kertomuksesta.

Huoltotoimen toimitusjohtajalle

Pyydettyinä lausuntonaan yllämainitussa kertomuksessa mainittua asiamiesosaston hallussa olevaa vieraan arvo-omaisuuden hoitoa ja luovutusta koskevassa asiassa asiamiesosasto esittää kunnioittaen seuraavaa:

Kuten kertomuksessa on mainittu, toimitetaan huoltovirastossa rahavarojen, arvo-omaisuuden ja muun omaisuuden haltuunotto sekä luovutus luetteloinnin ja kuittauksen perusteella, mitkä toimenpiteet suoritetaan asiamiesosaston omaisuus-toimiston toimesta. Omaisuustoimistossa suoritettun luetteloinnin jälkeen luovutetaan rahavarat rahatoimiston kassaan ja arvo-omaisuus rahatoimiston arvo-omaisuuden hoitajalle kuittausta vastaan. Muu omaisuus, johon kuuluu lähinnä kotiertainta, kuljetetaan luetteloinnin jälkeen säilytettäväksi huoltolautakunnan tarkoitusta varten varattuihin varastotiloihin. Omaisuuden luovutus tapahtuu arvo-omaisuuden osalta sen vastaanottamiseen oikeutetuille henkilöille asiamiesosaston rahatoimiston Kallion osastolle antaman kirjallisen määräyksen perusteella. Muu omaisuus luovutetaan asianomaisille henkilöille varastonhoitajan toimesta kuittausta vastaan. Asiamiesosaston toimesta ei ole luovutettu omaisuutta kenellekään ilman asianmukaista kuittausta ja luettelointia.

Arvo-omaisuuden tultua eri laitoksista huoltovirastoon, asiamiesosaston omaisuustoimisto luetteloi ja kuittaa omaisuuden vastaanotetuksi ja rahatoimiston arvo-omaisuuden hoitaja puolestaan vastaanottaa ja kuittaa saman omaisuuden omaisuustoimiston luovutettua sen rahatoimistoon säilytettäväksi. Asiamiesosaston mielestä olisi tarkoituksenmukaisinta edelläesitetystä menettelystä aiheutuvan kaksinkertaisen luetteloinnin ja kuittauksen välttämiseksi, että arvo-omaisuuden hoito keskitettäisiin yhden osaston tehtäväksi.

Aulis Heinonen
Asiamies

Soile Ahlström
Osastosihteeri

LASTENSUOJELULAUTAKUNTA

11. 8. 1966

N:o 842/Halt

Asia: Lausunnon antaminen kaupungin vuositilintarkastajien vuoden 1965 tilintarkastuksesta antaman kertomuksen johdosta.

Kaupunginhallitukselle

Lastensuojelulautakunta esittää lausuntonaan seuraavaa:

Vuositolintarkastajien kertomukseen liittyvässä revisioviraston kertomuksessa on sivulla 6 selostettu lastensuojeluvirastossa 23. 10. ja 3. 11. 1965 suoritettujen tarkastuskäyntien havainnot. Kertomuksen lyhyestä sanonnasta ehkä johtuu, että lausunto saattaa antaa aihetta eräisiin väärinkäsityksiin. Uusien tapausten vastaanottoa ajatellen todetaan kaupunki jaetuksi alueellisesti kahteen osaan johtavien huoltotarkastajien kesken. Tämä koskee kuitenkin vain viraston lastenhuoltotapauksia ja siis vain osaa uusista tapauksista. Suojelukasvatustoimisto, väestöasiaintoimisto, elatusaputoimisto sekä lastenhuoltotoimiston vajaamielisyöryhmä, joiden tapausmäärä on valtavasti suurin, ottavat vastaan uudet tapaukset toisen järjestelmän mukaan. Kertomus uusien tapausten käsittelystä koskeekin yksinomaan lastenhuoltotoimiston työalaa.

Avioliiton ulkopuolella syntyneiden valvontaa koskevalta osalta todetaan kertomuksessa mm., ettei lastensuojeluviraston käsityksen mukaan viraston väestöasiaintoimisto saa ilmoittaa niitä tietoja, mitä sillä on näissä asioissa sekä, että lastenvalvojan ei tämän käytännön ja lain tulkinnan mukaan pitäisi etsiä uusia tapauksia eikä tässä tarkoituksessa myöskään käyttää virastossa mahdollisesti muista syistä olevia tietoja. Reviisorin mielestä toiminta tässä muodossa ei ole oikeaan osunutta.

Lautakunta toteaa tämän huomautuksen johdosta, että lastenvalvoja on avioliiton ulkopuolella syntyneistä lapsista annetun lain mukaan jokaisen kunnassa vakituisesti asuvan avioliiton ulkopuolella syntyneen lapsen uskottuna miehenä. Uskotun miehen ominaisuudessa lastenvalvoja voi täysin itsenäisesti ryhtyä lapsen edun valvontaa koskeviin toimenpiteisiin. Ratkaiseva ajankohta, jolloin lastenvalvojalle syntyy tällainen oikeus ja velvollisuus, on lapsen syntymä. Lastenvalvoja voi kuitenkin ryhtyä elatuskysymystä selvittämään myös ennen lapsen syntymää, mutta tällöin hän toimii yksinomaan lapsen äidin tahdon mukaan.

Väestöasiaintoimisto ottaa äitiysavustusanomukset vastaan pääosaltaan ennen lapsen syntymää. Äitiysavustusta koskevista asiakirjoista käy ilmi myös se, että lapsi saattaa syntyä avioliiton ulkopuolella, mutta näin ei luonnollisesti tarvitse tapahtua esim. sellaisissa tapauksissa, jotka eivät ole harvinaisia, että lapsen isä ja äiti solmivat keskenään avioliiton. Missään tapauksessa ei voida pitää itsestään selvänä, että äitiysavustushakemuksia vastaanottava viranomainen voitaisiin

velvoittaa antamaan lastenvalvojalle tiedot kaikista odotettavissa olevista avioliiton ulkopuolella tapahtuvista synnytyksistä. Lastenvalvojalla ei myöskään ole lakiin perustuvaa oikeutta vaatia äitiysavustushakemuksia vastaanottavalta viranomaiselta minkäänlaisia tietoja.

Käytännön menettelytavoissa ei voida myöskään unohtaa sitä tosiasiaa, että käsitys avioliiton ulkopuolella synnyttävän äidin asemasta ja hänen itsenäisyydestään päättää lastaan koskevista asioista on olennaisesti muuttunut 40 vuoden aikana, josta nykyinen laki avioliiton ulkopuolella syntyneiden lasten valvonnasta on ollut pääosiltaan voimassa. Kaikkialla katsotaan, että avioliiton ulkopuolella syntyneen lapsen asema ei vaadi niin pitkälle meneviä lapsen vanhempien oikeuksien rajoituksia kuin mitä voimassaolevassa jo vanhentuneeksi katsottavassa lainsäädännössä edellytetään. Tämän vuoksi on käytännössä myös pyrittävä enemmän tukemaan avioliiton ulkopuolella synnyttävän äidin oma-toimisuutta ja kunnioittamaan hänen tahdonilmaisujaan. Tämä käsitys on täysin sopusoinnussa sen sosiaalihuollolle tunnusomaisen henkilökohtaisen huollon periaatteen kanssa, että asiakkaan asenne on saatava aktiiviseksi ja myönteiseksi. Reviisorien suorittamien tarkastusten yhteydessä eivät ehkä keskustelun lyhyiden vuoksi edellä selostetut lastensuojeluviraston lähtökohdat tulleet riittävän selvästi esille. Lautakunnan käsityksen mukaan on viraston omaksumia periaatteita pidettävä kuitenkin oikeaan osuneina.

Käytännössä yhteistoiminta avioliiton ulkopuolella syntyneiden lasten asioiden kanssa tekemisiin joutuvien lastensuojeluviraston kolmen toimiston eli väestöasiaintoimiston, lastenhuoltotoimiston ja elatusaputoimiston välillä ei ole niin muodollinen kuin mitä kertomuksesta ja edellä selostetuista periaatteista saattaisi päätellä. Lastenhuoltotoimisto toimii lain tarkoittamassa mielessä lastenvalvojan avustajana siten, että sen henkilökunta huolehtii avioliiton ulkopuolella syntyneiden lasten hoidon ja kasvatuksen valvonnasta, kun taas lastenvalvojan käytettävissä on elatusaputoimisto elatusvelvollisuuksien selvittämiseen ja maksujen perimiseen liittyvissä kysymyksissä. Väestöasiaintoimisto ilmoittaa säännöllisesti lastenhuoltotoimistolle kaikki sen tietoon tulleet odotettavissa olleet synnytystapaukset, joissa lapsi saattaa syntyä avioliiton ulkopuolella. Itse asiassa lastenvalvoja saa tällöin tapauksen tietoonsa. Lastenhuoltotoimiston asianomainen virkailija ottaa ensimmäisen henkilökohtaisen kosketuksen odottavaan äitiin ja mikäli keskustelussa elatusvelvollisuuden selvittäminen jo ennen lapsen syntymistä näyttää tarpeelliseslta, äidin kanssa pyritään sellaiseen lopputulokseen, että äiti kääntyy viipymättä elatusaputoimistossa työskentelevien virkailijoiden puoleen elatusvelvollisuuden selvittämistä varten. Todettakoon, että lastenvalvoja ei käytännössä voi tuloksellisiin selvitystoimenpiteisiin ryhtyä sellaisissa tapauksissa, joissa lapsen äiti suhtautuu kielteisesti selvitystoimenpiteisiin. Todettakoon vielä, että väestöasiaintoimisto myöntää melkoisen määrän äitiysavustuksia sellaisille äideille, jotka eivät jää Helsinkiin vakituisesti asumaan ja joiden kohdalta syntyvän lapsen valvonta ei kuulu Helsingin kaupungin lastenvalvojalle.

Lastensuojelulautakunnan puolesta

Sulo Manninen

Kalervo Juurinen

NUORISOTYÖLAUTAKUNTA

1. 9. 1966

N:o 576

Asia: Vuositilintarkastajien kertomus.***Kaupunginhallitukselle***

Nuorisotyölautakunta palauttaa oheiset asiakirjat ja esittää niistä lausuntoon seuraavaa:

Kaupungin vuositolintarkastajat mainitsevat vuoden 1965 tarkastuskertomuksessaan (sivu VII) mm. seuraavaa:

»Kun Laajasalossa sijaitsevan nuorisotoimiston kesäkodin korjaus- ja kunnostustöihin on jo käytetty 93 918 mk, olisi tutkittava, voitaisiinko rakennus saat-
taa ympärivuotiseen käyttökuntoon, jolloin nuorisojärjestöillä olisi mahdollisuus käyttää sitä myös talvisin kurssi- ja kokouspaikkana.»

Khn kehotuksesta kiinteistölautakunta vuokrasi 1. 10. 1964 nuorisotoimiston kesäkodiksi Vattuniemen kesäkodin tilalle Vuorilahti (Bergvik) nimisen, vasta kaupungin omistukseen saadun huvilan Laajasalosta. Kesän 1965 aikana kiinteistövirasto rakensi alueelle saunan, korjasi perusteellisesti vahtimestarin asunnon, suoritti päärakennuksessa perusteellisen ulko- ja sisämaalauksen, veti päärakennukseen sähkön ja suoritti sähköistämisen vaatimat sisätyöt päärakennuksessa ja saunassa sekä rakensi uudelleen täysin rikkoutuneen laiturin. Lisäksi alueelle vedettiin kesävesijohto.

Nuorisotoimisto on lisäksi osittain talkoo-, osittain palkatuin työvoimin rakentanut alueelle kaksi urheilukenttää, uusinut alueen nurmikoita ja puutarha-alueita sekä saattanut alueella olevan vanhan kesähuvilan kesällä asuttavaan kuntoon. Korjausten yhteydessä ei puututtu lainkaan käymälä- ja peseytymistiloihin. Käymälänä toimii edelleen alueen keskustassa oleva vanha kuivakäymälä. Tässä, eikä asuinrakennuksessakaan ole mitään peseytymismahdollisuuksia.

Vahtimestarin asuntoa lukuun ottamatta kesäkodin tiloja voidaan nyt käyttää vain kesäaikana.

Tehdessään kesäkotia koskevia aloitteita nuorisotyölautakunta on kahdesti esittänyt, että kesäkodin päärakennus saatettaisiin talvikäyttöiseksi. Talo on rakennettu hirrestä ja sen useimmissa huoneissa on vanhat uunit. Rakennukseen voitane rakentaa verraten pienin kustannuksin keskuslämmitys sekä WC- ja peseytymistilat. Uuden saunan pukeutumis- ja pesutilat voitaisiin saada lämpimiksi yhteisellä uunilla. Mikäli alueelle ei voitaisi kohtuullisin kustannuksin vetää talvi-vesijohtoa, voitane alueen kaivoista saada riittävästi vettä omaan vesijohtoon. Kunnostustöiden jälkeen kiinteistöä voitaisiin käyttää nykyisen viiden kuukauden asemesta ympäri vuoden. Arkisin rakennusta voitaisiin käyttää palvelemaan Laajasalon nuorisotyön tarpeita sekä tilapäisten kokousten ja kurssien pitopaikkana.

Kaupungin nuorisotyö kaipaa paikkaa, missä voidaan järjestää viikonloppukokouksia ja kursseja ympäri vuoden.

Edelläolevaan viitaten nuorisotyölautakunta ilmoittaa yhtyvänsä tilintarkastajien kannanottoon ja esittää, että Laajasalon kesäkotia muutettaisiin myös talvikäyttöiseksi.

Jouni Apajalahti

Puheenjohtaja

Heikka Niittynen

Sihtööri

URHEILU- JA ULKOILULAUTAKUNTA

26. 8. 1966

N:o 89

Asia: Lausunnon antaminen Khlle vuositilintarkastajien kertomuksesta vuoden 1965 tilintarkastuksesta.

Kaupunginhallitukselle

Palauttaen viitekohdassa mainitun lähetteen asiakirjoiheen urheilu- ja ulkoilulautakunta esittää asiasta lausuntonaan seuraavaa:

Leirintäalueiden suunnittelua varten asetettu komitea antoi kuluvan vuoden keväällä mietintönsä kaupunginhallitukselle. Mikäli komitean esitykset toteutuvat, tulevat leirintäalueolot Helsingissä ratkaisevasti paranemaan.

Mitä tulee leirintäalueiden viitoitukseen, on urheilu- ja ulkoiluvirasto sitä mieltä, että alueet ovat melko helposti löydettävissä, mutta viitoituksen kehittämistä tullaan edelleen tutkimaan. Lauttasaaren leirintäalueen viitat ovat Länsiväylällä uuden sillan länsipäässä ja Lahnalahdentien kohdalla, Lauttasaarentiellä Gyldenintien kummallakin puolella, Tallbergin puistotiellä Isokaaren päässä, Gyldenintien kulmassa ja Särkiniementien kulmassa sekä leirintäalueen portilla. Tullisaaren leirintäalueen viitat ovat Herttoniementien ja Linnanrakentajantien kulmauksessa (2 kpl.), Linnanrakentajantien ja Abraham Wetterin tien kulmassa, Laajasalontien ja Koirasaarentien kulmassa, Koirasaarentien ja Henrik Borgströmin tien kulmassa, Henrik Borgströmin tien ja leirintäalueen tien kulmassa sekä leirintäalueen portilla.

Ulkoilualueiden käyttäjien määrän arvostelu perustuu lähinnä vuoden 1965 lukuihin. Tällöin tilintarkastajat eivät ehkä ole ottaneet huomioon, että kesä 1965 oli sääsuhteiltaan harvinaisen epäedullinen. Kuluvalta vuodelta olevat luvut antavatkin aivan toisenlaisen käsityksen käyttäjien määrästä. Kuluvan vuoden tammi—huhtikuun aikana kävi mm. Luukin alueella n. 5 000 autoa, joissa laskettiin olevan n. 15 000 henkilöä, 1. 5.—31. 7. välisenä aikana kävi samalla alueella n. 24 000 autoa, joissa laskettiin olleen n. 83 000 henkilöä. Kaikkiaan kävi Luukin ulkoilualueella 1. 1.—31. 7. 1966 välisenä aikana n. 29 000 autoa, joissa oli yhteensä n. 98 000 henkilöä. Lisäksi tulevat ne, jotka ovat käyttäneet kollektiivikuljetusvälineitä. Alueen pysäköintialueiden ja teiden sekä nykyisen kapasiteetin huomioon ottaen ei lukumääriä voitane suuresti lisätä. Myös muiden ulkoilualueiden kävijöiden lukumäärät ovat huomattavasti kasvaneet.

Mitä tulee ulkoilualueista tehtyyn informointiin, on huomattava, että sen tehoa ei ole nähtävissä välittömästi. Ulkoilualueiden käyttäminen perustuu suurelta osalta tapaan ja tapa muodostuu vasta vähitellen. Informointia pyritään jatkuvasti lisäämään.

Urheilu- ja ulkoilulautakunnan hallinnossa oleviin laitoksiin ja alueille on sijoitettu kioski- ja ravintolatoimintaa lähinnä käyttävän yleisön palvelua silmällä pitäen. Huomattava osa kioskeista on taloudellisessa mielessä varsin vähämerkkisistä vuokran vaihdellessa muutamissa sadoissa markoissa. Kuitenkin on aina pyritty uudet vuokramiehet vapautuviin paikkoihin etsimään sanomalehtikuulutuksin pyydettyjä tarjouksia. Kun valtuuston hyväksymissä lehdissä julkaistu kuutus tulee suhteellisen kalliiksi, on vuokrauksia pyritty mahdollisuuksien mukaan keskittämään. Käytännössä on jouduttu havaitsemaan, ettei korkeimman tarjouksen tehnyt aina ole palvelun kannalta paras vuokramies. Erityisen paljon huolta ja vaivaa on aiheuttanut saada puhtaasti liiketulosta seuraavat vuokramiehet pitämään kioskit ja ravintolat avoimina hiljaisinakin aikoina ja palvelun taso riittävänä. Tämän vuoksi on päädytty noudattamaan periaatetta, jonka mukaan vuokrausta voidaan entisin ehdoin jatkaa aikanaan vuokrakilpailun perusteella valitun vuokramiehen kanssa, mikäli hän on vuokrakauden aikana hoitanut palvelun yleisöä ja lautakuntaa tyydyttävällä tavalla ja olosuhteet muuten ovat pysyneet muuttumattomina. Kun vuokrat lautakunnan tekemissä vuokrasopimuksissa yleisesti sidotaan kustannustason nousuun, ei menettelystä voitane katsoa aiheutuneen erityisempiä taloudellisia menetyksiä. Todettakoon, että eräiden lautakunnan hallinnossa olevien laitosten ravintolat ovat jo vuosikymmeniä olleet samojen vuokramiesten hallinnossa.

Kiinteistöluettelossa sairastalliksi merkittyä Ruskeasuon ratsastushallin tallitilaa on käytetty urheilu- ja ulkoiluviraston työhuone- ja varastotilana jo vuodesta 1956 alkaen. Urheilupuistosuunnitelmia laadittaessa on huomioon otettu työhuone- ja varastotilojen tarve. Niiden valmistuttua voidaan suorittaa asteittainen siirtyminen nykyisistä tiloista Ruskeasuolta ja siinä yhteydessä luovuttaa po. tilat sairastallikäyttöön.

Ruskeasuon ratsastushallin ravintolatilojen saneeraus oli esillä vuonna 1963, jolloin hallin eräistä tiloista tehtiin palloilu- ja voimailusalit pukusuojineen. Ravintolan saneeraus jouduttiin kuitenkin lykkäämään kun talousarviossa ei myönnetty määrärahaa urheilu- ja ulkoilulautakunnan esittämän työn suorittamiseen. Suunnitelmasta on kuitenkin tehty tarkistettu kustannuslaskelma ja suunnitelma vuoden 1967 urheilulaitosten ja -laitteiden perusparannusohjelmaa varten.

Urheilu- ja ulkoilulautakunnan puolesta:

Väinö Soininen

Pentti Mäkelä

YLEISTEN TÖIDEN LAUTAKUNTA

29. 8. 1966 § 1348

N:o 315

Asia: Lausunto kaupungin vuositilintarkastajien kertomuksesta vuoden 1965 tilintarkastuksesta.

Kaupunginhallitukselle

Lausuntonaan vuositilintarkastajien otsikossa mainitun kertomuksen johdosta lautakunta kunnioittaen esittää seuraavaa:

Tilintarkastajat toteavat kertomuksensa sivulla VII, »että eräissä tapauksissa kaupunki aloittaa rakennusyritykset liian vähäisin ennakkovalmisteluin ja -laskelmin, mistä johtuu, etteivät kustannusarviot pidä läheskään paikkaansa.»

Kustannusarvioiden laatimisesta annettujen yleisohjeiden mukaan tehdään luonnospiirustusten mukaiset alustavat arviot talorakennusosastolla usean vuoden aikana kerättyjen jälkilaskentatilastojen ja kokemusperäisen kokonaiskuutiometrihinnan perusteella.

Varsinainen kustannusarvio tehdään pääpiirustusten ja rakennusselityksen valmistuttua ja perustuu se yksityiskohtaisiin massalaskelmiin ja yksikköhintoihin tai eräissä tapauksissa saatuihin urakkatarjouksiin.

Sellaisissa työkohteissa, joiden toteuttaminen jostain syystä siirtyy usealla vuodella, saattaa alustavan arvion ja kustannusarvion välillä olla huomattava markkamääräinen ero. Tämä aiheutuu useista eri seikoista, kuten kustannustason muutoksesta, uusista paloturvallisuus- ja väestönsuojelumääräyksistä, ohjelmaa tai käyttötarkoitusta koskevista täsmennyksistä.

Normaalin asuntorakennustuotannon osalta on todettava, että nopea teknillinen kehitys, työmaiden koneellistuminen ja elementtirakentaminen ovat alentaneet rakennuskustannuksia. Eräiden talorakennusosaston toteuttamien vanhus-ten asuintalojen rakennuskustannukset ovat jääneet alle ennakkolaskelmien.

Talorakennusosaston hoitamat rakennuskohteet ovat pääasiassa julkisia kunnallisia rakennuksia, joiden käyttötarkoitus ja käyttöikä poikkeavat tavanomaisista asuinrakennuksista. Julkisille rakennuksille on myös ominaista, etteivät niiden rakennusohjelmat ole toistuvia eikä suunnitelmia toteutettaessa näin ollen voida käyttää hyväksi tyyppiratkaisuja. Julkisten rakennusten kustannukset ovat yleensä asuinrakennusten kustannuksia korkeammat. Pidemmästä suunnittelusta ja toteuttamisajasta johtuen näkyvät myös kustannustason muutokset ja muut edellä mainitut tekijät niissä selvimpinä kuin asuinrakennuksissa.

Vuositilintarkastajain kertomuksessa esimerkkinä mainitun Töölön kirjastorakennuksen rakennusohjelman käsittelyä varten laadittujen luonnospiirustusten yhteydessä esitettiin toukokuussa 1962 alustavana arviona 1 900 000 markkaa (10 000 m³ á 190 markkaa). Rakennushallituksen pyydettyä 30. 7. 1965 Töölön

kirjastorakennuksesta uutta kustannuslaskelmaa tehtiin em. laskelmaan kustannustason noususta aiheutunut noin 22 %:n suuruinen korotus sekä lisättiin laskelmaan 5 %:n suuruinen varaus, jolloin laskelma päättyi 2 500 000 markkaan. Kaupunginvaltuusto hyväksyi 22. 6. 1966 (asia 53) uudet Töölön kirjaston luonnospiirustukset, joiden mukaan rakennuksen tilavuus on 11 200 m³ ja alustava arvio 2 300 000 markkaa (noin 205 markkaa/m³).

Vuositolintarkastajien kertomuksessaan sivulla IX esittämät asiat ovat yleisesti tiedossa ja lienevät tarkoitettu lähinnä ohjeeksi puhtaanapito-osaston toimintaa suunniteltaessa. Osasto on ilmoittanut yhtyvän tilintarkastajien kantaan ja pyrkivän ottamaan sen huomioon toiminnassaan.

Vuositolintarkastajat toteavat kertomuksensa sivulla IX, että »rakennusviraston palveluksessa olevan viranhaltijan on todettu luvatta käyttäneen huvilansa korjaustyössä kaupungin omistamia työvälineitä sekä kaupungin vuokraamaa autoa kuljettajineen.» Kuten vuositolintarkastajat toteavat yleisten töiden lautakunta antoi po. viranhaltijalle 10. 5. 1965 varoituksen tahallisesti tehdystä virkavirheestä ja velvoitti hänet suorittamaan kaupungille vahingonkorvauksia 172,50 markkaa. Yleisten töiden lautakunnan päätös perustui rakennusviraston asiasta tekemiin tutkimuksiin ja niissä ilmenneisiin lieventäviin asianhaaroihin ja oli yksimielinen. Kunnallislain 101 §:n soveltaminen tapaukseen olisi ilmeisesti johtanut asian laatuun nähden kohtuuttomaan tulokseen.

Vuositolintarkastajat mainitsevat lisäksi, että »revisiovirasto on tarkastuksessaan huhtikuussa 1966 todennut, ettei rakennusvirasto ollut toimeenpannut lautakunnan 10. 5. 1965 tekemää kurinpitopäätöstä.»

Vuositolintarkastajain toteamus on oikea. Erehdyksessä on pöytäkirjanote lautakunnan päätöksestä asianomaiselle varoituksen saaneelle viranhaltijalle jäänyt lähettämättä ja permättä kertomuksessa mainittu 172,50 markkaa. Vasta kesäkuussa 1966 vuositolintarkastajain kertomuksen ilmestyttyä painosta ja ao. viranhaltijain saatua siitä tietää erehdyksen pantiin po. päätös välittömästi täytäntöön.

Kertomuksen sivulla X vuositolintarkastajat toteavat, että »Khn hyväksymät hankintaohjeet on tarkoitettu myös kunnossapitotöitä tehtäessä otettavaksi huomioon. Näin ei rakennusviraston talo-osasto ole aina menetellyt.» Verrattuna revisioviraston kertomukseen vuodelta 1965 sivu 27 tarkoitettaneen asiassa *kiinteistöviraston talo-osastoa*.

Vuositolintarkastajien kertomuksessa sivulla X todetaan, että linja-autopysäkkien kilvet rautatankoineen ja pystytyksineen voivat maksaa 3 000 markkaa/kappale ja pysäkkien levennys aiheuttaa vielä lisäkustannuksia noin 7 000 markkaa. Lautakunta ilmoittaa asiasta selvityksenä seuraavaa:

Huomautus perustuu ilmeiseen väärinkäsitykseen sillä rakennusviraston katurakennusosasto pystyttää ainoastaan yksityisten linja-autojen pysäkkejä osoittavia liikennemerkkejä, joiden kustannukset kuljetuksineen ja pystytyksineen ovat vain noin 60 markkaa. Pysäkkilevennysten kustannukset vaihtelevat riippuen tarpeellisista leikkaus- ja pengerrystöistä, mutta *keskimäärin on yhden pysäkkilevennyksen kustannus tavallisella tiellä n. 3 000 markkaa*. Jos kadussa on jalkakäytävä reunakivineen, nousevat kustannukset mainitusta summasta johtuen reunakivien ja käytävän siirrosta, sadevesien virtauksen järjestelystä sekä mahdollisista kaapelien siirroista. Kustannukset vaihtelevat tällöin tapaus tapaukselta.

Edellisestä selviää, että katurakennusosaston toimesta pystytettyjen linja-

autopysäkkimerkkien kustannukset todellisuudessa ovat aivan toista luokkaa kuin mitä vuositilintarkastajien kertomuksessa mainitaan.

Taivaskallion lipputangon kustannusten osalta mainittakoon, että tavanomainen standardivalmisteinen metallinen lipputanko on yleensä 10—15 metrin pituinen, kun taas kyseisessä paikassa tangon tuli olla pituudeltaan 20 metriä. Kun paikka lisäksi on avoin ja tuulille altis, jouduttiin tangon kiinnitys ja metalliosien vahvistukset tekemään lujuuslaskelmiin perustuvan suunnitelman mukaan. Tanko on tilattu yksityiseltä toiminimeltä saadun edullisimman tarjouksen perusteella.

Yleisten töiden lautakunnan puolesta:

T. Raveala

A. Himberg
vt.

KIINTEISTÖLAUTAKUNTA

22. 8. 1966

N:o 855

Asia: Lausunnon antaminen Khlle vuosilintarkastajien kertomuksesta vuodelta 1965.

Kaupunginhallitukselle

Palauttaen viitekohdassa mainitun lähetteen asiakirjoineen tilintarkastuskertomuksessa esitettyjen kiinteistölautakuntaa ja -virastoa koskevien huomautusten johdosta kiinteistölautakunta esittää lausuntonaan seuraavaa:

Kiinteistöjen ostot.

Kiinteistön ostoihin varatun määrärahan ylittäminen on pääasiassa aiheutunut Vuosaaressa sijaitsevan alueen ostamisesta Lohjan Kalkkitechdas Oy:ltä (Kvsto 23. 6. 1965, asia n:o 24). Kysymyksessä olevan alueen pinta-ala oli n. 360 ha ja kauppahinta 13 661 850 mk, josta vuoden 1965 talousarvion tililtä 14 02 11 maksettiin 5 161 850 mk. Kauppahinnan loppuosa eli 8 500 000 mk suoritettiin kaupunginkassasta ennakkomaksuna, joka katetaan vuosien 1966 ja 1967 talousarvioissa.

Huoltoasematontin vuokraus.

Kaupunginvaltuusto päätti 10. 2. 1960 (asia n:o 16) moottoriajoneuvohuoltoasemakomitean ehdotuksen mukaisesti mm., että kiinteistölautakunta vuokraa alueet huoltoasemia ja jakeluasemia varten huutokaupan perusteella vahvistettuaan alimman hyväksyttävän vuokramäärän, jota harkittaessa on kiinnitettävä huomiota mm. aseman laatuun, suuruuteen ja sijaintipaikkaan. Kaupunginvaltuuston mainitun päätöksen mukaan vuokraus voidaan kuitenkin suorittaa ilman huutokauppaa, mikäli sellaiselle vuokramiehelle, joka menettää vuokralle ottamansa entisen asema-alueen viranomaisten toimenpiteiden vuoksi vuokrauden kestäessä, luovutetaan uusi alue vaihtoasemaksi tai mikäli poikkeuksellisesti muu pakottava syy vaatii tällaista luovutusta. Näissä tapauksissa päättää vuokrauksesta ja vuokraehdoista kaupunginhallitus.

Kaupunki oli tie- ja vesirakennushallituksen kanssa tekemänsä Tuusulantien rakentamissopimuksen perusteella sitoutunut vapauttamaan tietä varten tarvittavat alueet niitä rasittavista vuokrauksista 1. 7. 1965 mennessä. Oy Union-Öljy Ab:lla oli vuokralla vuoteen 1975 saakka Torpparinmäessä huoltoasema-alue, joka jäisi liikennealueelle. Tämän vuoksi yhtiö ilmoitti kirjallisesti olevansa valmis luopumaan vuokra-alueestaan korvauksetta, mikäli sille luovutettaisiin uusi paikka Sörnäisten rantatien varrelta tai muu siirtoasema. Tämän vuoksi kiinteistölautakunta

kunta teki 12. 10. 1964 kaupunginhallitukselle esityksen Sörnäisten rantatien varrella olevan huoltoasema-alueen vuokraamisesta ilman huutokauppaa Oy Union-Ölly Ab:lle siirtoasemaksi vuokrasta, jota laskettaessa indeksilukua 100 (»lokakuu 1951 = 100») vastaavana perusvuosivuokrana pidettäisiin 30 000 mk.

Kaupunginhallitus päätti kuitenkin 12. 11. 1964, hyläten anomuksen huoltoasematontin vuokraamisesta ilman huutokauppaa, kehottaa kiinteistölautakuntaa ryhtymään toimenpiteisiin kysymyksessä olevan tontin vuokraamiseksi huutokaupalla. Samalla kaupunginhallitus päätti kehottaa kiinteistölautakuntaa tekemään kaupunginhallitukselle esityksen Tuomarinkylässä Tuusulantien varrella sijaitsevan huoltoasematontin kanssa suunnilleen samanarvoisen vaihtotontin luovuttamisesta Oy Union-Ölly Ab:lle.

Asemakaavan tultua vahvistetuksi 16. 7. 1965 päätti kiinteistölautakunta 6. 9. 1965 vuokrata muodostetun tontin 21. 9. 1965 pidettävässä huutokaupassa 31. 12. 1985 saakka siten, että alimpana hyväksyttävänä perusvuosivuokrana pidetään 30 000 mk. Toimitetussa huutokaupassa vuokrattiin tontti E-Kiinteistöt Oy:lle indeksilukua 100 vastaavasta 100 000 mk:n suuruisesta perusvuosivuokrasta.

Edellä mainittua huoltoasematonttia koskevan huomautuksen yhteydessä vuositilintarkastajat mainitsevat myös pitävänsä teollisuutta ja liikennettä palvelevien tonttien vuokrausta huutokaupalla kaupungin edun mukaisena. Tähän nähden lautakunta huomauttaa, että teollisuus- ja liiketonttien vuokraaminen huutokaupalla ei muuttanut huoltoasematonttien osalta ole kaupunginvaltuuston 10. 2. 1960 (asia n:o 16) ja 25. 5. 1955 (asia n:o 58) tekemien päätösten mukaan mahdollista, eikä liene kaupungin edunkaan mukaista. Jos teollisuustontit vuokrataisiin huutokaupalla ei kaupungin taholta voitaisi esim. kiinnittää huomiota likeyritysten laatuun ja niiden merkitykseen kaupungin kokonaisedun kannalta.

Kunnossapitotöiden suorittaminen urakkatyönä.

Maalaus-, muutos- ja näihin liittyvät muut huoneistojen taikka rakennusten korjaustyöt hoitaa kiinteistöviraston talo-osaston teknillinen toimisto vuosittain sille osoitetun määrärahan puitteissa jo etukäteen laaditun ohjelman mukaan. Kaikki nämä työt annetaan tehtäväksi kaupunginhallituksen hyväksymien hankintaohjeiden edellyttämien urakkatarjouspyyntöjen perusteella. Tarjoukset pyydetään urakan suuruudesta riippuen vähintään kolmelta sellaiselta urakoitsijalta, joiden työn laatuun ja täsmällisyyteen nähden aikaisempien suoritusten nojalla voidaan luottaa. Tämän vapaan kilpailun perusteella valinta työn suorittajasta ratkaistaan alimman tarjouksen mukaan.

Ainoan poikkeuksen tästä säännöstä muodostavat ns. lisätyöt ja niiden teettäminen. Kiinteistöviraston talo-osaston hoidossa on mm. 266 osake- ja vuokrahuoneistoa, jotka ovat muiden hallintokuntien käytössä laitos- tai asuntotarkoituksissa. Lähinnä näissä, samoin kuin kaupungin omissakin rakennuksissa sijaitsevilla vastaavilla huoneistoissa, joudutaan vuosittain suorittamaan hallintokuntien vaatimuksesta muutos- ja korjaustöitä urakkatöinä. Työn tilaajat eli hallintokunnat ovat mukana näiden urakkatöiden suunnittelussa, jossa talo-osaston teknillinen toimisto laatii työselostukset ja -piirustukset. Näiden pohjalla sanottu toimisto toimittaa sen jälkeen urakkatarjouspyynnöt ja työt alkavat. Valitettavasti työn tilaaja on useissa tapauksissa nyt vasta kesken työn suoritusta esittänyt uusia muutos- tai korjausvaatimuksia, jotka aiheuttavat lisätöitä. Täysin

käytännöllisistä syistä se urakoitsija, joka on saanut tehtäväkseen ao. huoneiston kunnostamisen, suorittaa myös sanotut lisätyöt, joita alkuperäisessä urakkasopimuksessa ei siis ole voitu ottaa huomioon. Tämän vuoksi hinnoitellaan nämä työt jo etukäteen kultakin urakoitsijalta pyydetyn yleishinnoittelun eli yksikköhintatai työtuntitarjousten perusteella. Uutta urakkatarjousta lisätöistä tällaisissa tapauksissa ei ole pyydetty, koska urakoitsijatkkaan eivät lähde urakoimaan samoja töitä, esim. maalauksia, samassa huoneistossa toisen urakoitsijan kanssa.

Kiinteistöviraston talo-osasto on puolestaan, torjuakseen mainitunlaisten lisätyövaatimusten esittämisen työn aikana, ottanut vuonna 1966 käyttöön erityisen paikan päällä laadittavan katselmuspöytäkirjan, jonka työn tilaajan edustajat hyväksyvät allekirjoituksillaan ja jonka nojalla saataneen aikaan pitävämpi pohja kuin aikaisemmin ao. huoneistossa suoritettavien korjausten suunnittelulle ja työn urakalle antamiselle. Tässä yhteydessä on syytä vielä korostaa, että kun lisätöitä on pakko suorittaa, ei niiden valvontaa voida kuitenkaan työvoiman puutteen vuoksi enempää tehostaa. Kustannusten osalta muodostavat nämä lisätyöt yleensä talo-osaston vuosikorjausmäärärahasta vähäisen osan.

Tässä yhteydessä kiinteistölautakunta kiinnittää huomiota siihen, että kaupunginhallitus 28. 5. 1959 (1556 §) asetti komitean laatimaan ehdotuksen ohjeeksi kaupungin rakennustöiden teettämisestä urakalla. Urakkakomitean mietinnön johdosta kiinteistölautakunta lausunnossaan 13. 10. 1962 kunnossapitotöiden osalta esitti mm. seuraavaa:

Komitean ehdotukset on laadittu varsinaisia uudisrakennustöitä silmällä pitäen, joten ne eivät ehkä sellaisenaan sovellu kunnossapitotöiden teettämiseen, koska nämä ovat usein laadullisesti ja markkamääräisesti suppeita kohteita. Kunnossapitotöitä varten voitaneen kunnossapitotoimikunnan toimesta laatia komitean ehdotusten pohjalta käytäntöön soveltuvat ohjeet. Komitean laatimien ohjeiden 1 § olisi täydennettävä seuraavalla lisäyksellä: »Rakennusten kunnossapitotöiden teettämisessä noudatetaan siitä erikseen annettuja ohjeita.»

Kiinteistölautakunta pitää edelleen tarkoituksenmukaisena, että komitean ehdotuksen pohjalta laadittaisiin käytäntöön soveltuvat ohjeet kunnossapitotöitä varten. Kiinteistölautakunnan tiedossa ei kuitenkaan ole milloin urakkakomitean esitys tulee päättävien elinten käsiteltäväksi. Lautakunnan mielestä urakkakomitean mietinnön käsittelyä olisi kiirehdittävä.

Asuntotonttien vuokrasopimusehtojen valvonta.

Helsingin kaupungin alueella on viime vuosina valmistunut keskimäärin 7 000 asuntoa vuodessa. Näistä suurin osa on rakennettu yksityisten rakennuttajien toimesta ja suurelta osalta kaupungin luovuttamalle maalle. Koska kaupungilla on kuitenkin enää rajoitetusti luovutuskelpoista, asuntorakentamiseen soveltuvaa tonttimaata käytettävissä, on ollut tarpeellista tutkia keinoja, millä estettäisiin keinottelu kaupungin tonteille rakennettujen rakennusten huoneistoilla. Tästä syystä sisällytettiin tonttien vuokrasopimuksiin vuoden 1963 marraskuusta lähtien ehto, jonka mukaan tonteille rakennettavien rakennusten asunnot saadaan luovuttaa vain helsinkiläisille, asunnontarpeessa oleville henkilöille, jotka itse muuttavat asumaan osakkeittensa oikeuttamaan asuntoon.

Sotien jälkeen, kun asunnoista oli erittäin suuri puute ja toisaalta asuntorakentamiseen soveltuvia tontteja oli runsaasti luovutettavissa, voi rakentaja saada tontin tai useampiakin tontteja käytännöllisesti katsoen haluamaltaan pai-

kalta sen enempiä selvityksiä esittämättä. Tähän aikaan rakennettuja alueita ovat muun muassa Ruskeasuo suurelta osalta sekä Haaga ja Munkkivuori.

Eräs rakentamisen muoto, joka tuli myöhemmin yleisesksi, oli jonkin työpaikkaryhmän toimesta perustettu yhtiö, joka suoritti tontin rakennustyöt. Koska tällaisilla ryhmillä ei kuitenkaan usein ollut rakentamiseen tarvittavaa asiantuntemusta, muodostuivat tulokset sekä kustannuksiin että rakennusten laatuun nähden hyvin eritasoisiksi, joten tonttien luovutusta tällaisille ryhmille ei voitu pitää tarkoituksenmukaisena.

Nykyisin on ollut pyrkimyksenä niissä tapauksissa, joissa tontit luovutetaan ilman valtion asuntolainaa tapahtuvaa rakennustoimintaa varten, vuokrata tontit julkisen tarkastuksen alaisten rahalaitosten tai muiden asuntosäästämis-toimintaa harjoittavien yhteisöjen säästäjäjäseniä varten. Tällöin on katsottu löytyvän perusteltua aihetta edellyttää, että puheena olevien yhteisöjen kilpailu säästäjäasiakkaista muun ohessa vaikuttaa asuntojen luovutushintoja yhdenmukaistavasti. Ensimmäisten asuntosäästämis-pohjalla rakennettujen talojen valmistuttua ovat rakentajat toimittaneet kiinteistövirastoon selvityksen lopullisista rakennuskustannuksista ja luovutushinnoista. Niistä voidaan todeta, että toiminta on ollut tarkoituksenmukaista ja sitä on syytä kaupungin taholta edelleen tukea siinä määrin kuin rajoitetun tonttireservin puolesta on mahdollista.

On todettava, että vuokramiehet eivät ole täydellisesti noudattaneet aluksi mainittua ehtoa. Koska kaupungin rakentamattomat tonttialueet ovat käyneet yhä vähäisemmiksi ja koska kulloinkin sovelletut vuokramaksunmääräämis-perusteet ovat olleet kohtuulliset, joten kysymyksessä on tavallaan tontin vuokran muodossa tuleville asukkaille myönnetty subventio, on asianmukaista, että tonteille rakennettavien rakennusten asunnot tulevat nimenomaan vain sellaisten henkilöiden käsiin, jotka niitä oman asumisensa vuoksi todella tarvitsevat. Edellä mainittujen vuokrasopimusehtojen avulla ei kuitenkaan ole ollut mahdollista valvoa asuntojen luovutusta muille kuin rakennuksen valmistuttua osakkeiden ensimmäisille omistajille eli osakkeenmerkitsijöille. Kaikissa kaupungin asuntontteja koskeissa vuokrasopimuksissa on tosin sopimussakkoehdo, jonka mukaan vuokramies voidaan velvoittaa maksamaan sopimuksessa mainittu sakko, mikäli tämä rikkoo vuokrasopimuksen määräyksiä. Tämä koskee myös ko. asumisehtoa. Mikäli rakennuksen valmistuttua ilmenee tapauksia, jotka poikkeavat vuokrasopimuksessa mainituista ehdoista, voitaisiin yhtiö näin ollen velvoittaa maksamaan sopimussakon, mutta toiselta puolen on todettava, ettei yhtiöllä liene mahdollisuuksia pakottaa osakasta asumaan huoneistossa, jos tämä ei syystä tai toisesta sitä halua. Yksityistä osakkeenomistajaa koskevaa rangaistussanktiota ei ole, joten vuokrasopimuksesta poikkeaminen voitaneen ottaa huomioon vain uusia vuokrausanomuksia käsiteltäessä. Tällöin voidaan tutkia, miten kukin anoja on aikaisemmissa vuokrauksissa noudattanut asetettuja ehtoja.

Kysymys rajoittavan ehdon sisällyttämisestä perustettavan yhtiön yhtiöjärjestykseen on aikaisemminkin ollut harkittavana. Tällöin tutkittiin myös mahdollisuutta sellaisten yhtiöjärjestysten aikaansaamiseksi, joiden mukaan kaupungilla olisi osakkeiden siirtojen yhteydessä lunastusoikeus. Mikäli sovellettaisiin ensiksi mainittua menettelyä, kaupunki vuokraisi tontin vain sellaiselle yhtiölle, jonka yhtiöjärjestys tyydyttäisi kaupunkia. Vuokrauspäätös tehtäisiin vasta sitten, kun yhtiö olisi perustettu ja yhtiön puolesta olisi esitetty yhtiöjärjestys, jossa olisi vuokrasopimuksen mukainen rajoittava ehto. Käytännössä menettely

muodostaisi huomattavan poikkeuksen nykyisestä, koska tontit vuokrataan suuressa määrin perustettavia yhtiöitä varten, jolloin rakennustyöt voidaan aloittaa jo ennen kuin yhtiötä on vielä olemassakaan. Uusi menettely ei sinänsä aiheuttaisi rakennustöiden viivästymistä, koska yhtiön perustamistoimenpiteet voitaisiin aloittaa nykyistä aikaisemmassa vaiheessa.

Asuntotonttikomitea on tutkinut mietinnössään toisen käden luovutusten valvontaa ja toteaa (s. 330), että »voitaisiin — ilman, että asunto-osakeyhtiöistä annettua lakia tarvitsisi muuttaa — menetellä niin, että kunnan luovuttaessa alueen rakennettavaksi subventoidusta hinnasta tai vuokrasta, kauppakirjaan tai vuokrasopimukseen otettaisiin määräys siitä, että asunto-osakeyhtiön yhtiöjärjestyksessä on kunnalle annettava edellä tarkoitettu etuosto-oikeus, mutta että yhtiön osakkeenomistajalla enempää kuin yhtiölläkään sellaista ei ole. Tämän määräyksen noudattaminen voitaisiin pyrkiä varmistamaan riittävän sopimus-sakon avulla.»

Kauppa- ja teollisuusministeriöstä asiaa tiedusteltaessa on käynyt kuitenkin ilmi, ettei vuokrasopimuksen mukaista rajoittavaa ehtoa voitaisi missään tapauksessa sisällyttää yhtiöjärjestykseen, koska se rajoittaisi sillä tavoin osakkeiden omistusoikeutta, että se ei olisi asunto-osakeyhtiöistä 5. 2. 1926 annetun lain periaatteiden mukaista. Sama koskee myös erilaisia lunastusehtoja.

Asuntotuotantolain mukaan on osakkeenomistajan, joka aikoo luovuttaa osakkeensa, ellei luovutus tapahdu lähiomaiselle, ensin tarjottava sitä yhtiön hallitukselle lunastettavaksi, jolloin hallituksella on mahdollisuus käyttää yhtiön puolesta lunastusoikeutta määrääjän kuluessa tarjouksesta. Ellei yhtiö käytä lunastusoikeutta, on sillä kunnalla, jossa yhtiöllä on kotipaikkansa, etuoikeus osakkeen lunastamiseen. Jollei kunta määrääjän kuluessa siitä, kun se on ottanut vastaan yhtiön osaketta koskevan tarjouksen, ole ilmoittanut yhtiölle etuosto-oikeuden käyttämisestä, saadaan osake luovuttaa vapaasti laissa määritellyt edellytykset täyttävälle henkilölle. Jos kunta taas käyttää etuosto-oikeuttaan, on osake viipymättä luovutettava sellaiselle henkilölle, joka voi olla yhtiön osakkaana. Vireillä olevan lain muutoksen jälkeen jäänee yhtiön lunastusoikeus pois, jolloin kunta saisi osakkeet suoraan käyttöönsä.

Mikäli kaupungille haluttaisiin varata lunastusoikeus kaupungin vuokratonteille ilman valtion asuntolainaa rakennettujen talojen yhtiöissä, olisi kaupungin oltava kaikissa yhtiöissä osakkeenomistajana, koska yhtiön ulkopuolinen ei voi asunto-osakeyhtiölain mukaisissa yhtiöissä missään tapauksessa saada lunastusoikeutta eikä sellaisesta voida Kauppa- ja teollisuusministeriöstä saadun tiedon mukaan yhtiöjärjestyksessä edes määrätä. Näin ollen voitaisiin ajatella, että kaupunki omistaisi jokaisessa yhtiössä osakkeen tai osakkeet, jotka oikeuttaisivat vaikka vain yhteen yksioon, joka antaisi kaupungille lunastusoikeuden. Edellytyksenä olisi luonnollisesti, että vuokramiehet velvoitettaisiin ottamaan perustettavien yhtiöiden yhtiöjärjestyksiin lunastusehto. Järjestelmästä olisi se etu, että kaupunki saisi täten omistukseensa pienhuoneistoja, joihin voitaisiin sijoittaa esimerkiksi sellaisia asunnon tarpeessa olevia vanhuksia, jotka tulevat toimeen yksinäänkin. Täten voitaisiin varsinaiset vanhainkodit varata jatkuvan hoidon tarpeessa oleville vanhuksille.

Kaupungin lunastusoikeus olisi kuitenkin kilpaileva ja yhdenveroinen muiden osakkeenomistajien lunastusoikeuden kanssa, koska yhtiöjärjestyksiin ei hyväksytty sellaisia lunastuspykäläiä, joiden mukaan osakkaiden lunastusoikeus olisi erilainen.

Mikäli tällaiseen järjestelmään siirryttäisiin, olisi vuokrasopimuksista jäjettävä nykyinen rajoittava ehto pois, koska kaupunki itse ei täyttäisi siinä mainittua asumisehtoa. Tällöin voitaisiin samaa periaatetta valvoa jokaisen osakkeen luovutuksen yhteydessä, jolloin tulisi harkittavaksi käytetäänkö lunastusoikeutta vai ei. On kuitenkin todettava, että vaikka lunastusehdon ottamisella yhtiöjärjestyksiin pyritäisiin nimenomaan valvomaan sitä, että osakkaina olisivat vain asunnon tarpeessa olevat henkilöt, johtaisi ehto kuitenkin aivan päinvastaiseen tulokseen, koska yhtiön osakkaalla, jolla jo on asunto, olisi lunastusoikeus, joten hänen käyttäessään lunastusoikeuttaan tulisi osake sellaisen henkilön käsiin, joka ei ole asunnon tarpeessa.

Osakkeiden lunastamisien yhteydessä olisi määrättävä myös mistä hinnasta osake saadaan yhtiölle lunastaa. Toisen käden valvonta on valtion asuntolainoitukseen liittyvässä valvonnassa keskeisellä sijalla ja se kohdistuu myös luovutushintaan. Asunto-osakeyhtiölain mukaisissa yhtiöissä ei luovutushintaa voitaisi kuitenkaan vastaavasti kontrolloida, vaan luovutushintana olisi pidettävä kulloinkin käypää hintaa.

Asuntotonttikomitean mietinnössä todetaan edelleen, että 'toinen mahdollisuus olisi, että asunto-osakeyhtiön muodon sijasta ryhdyttäisiin käyttämään asunto-osuuskunnan muotoa. Tällaisista asunto-osuuskunnista meillä ei varsinaisesti ole lainsäädäntöä, vaan sovellettavina ovat toisaalta osuuskunnista ja toisaalta asunto-osakeyhtiöistä annettujen lakien säännökset. Olennaista asunto-osuuskunnalle on, että sen jäsenyys on henkilökohtainen. Jos jäsen eroaa, hän saa suorittamansa osuusmaksun (osuutensa rakennuksen rakentamiskustannuksiin) takaisin. Jäsenellä on osuuskuntalain 23 §:n 2 momentin mukaan kuitenkin oikeus siirtää toiselle »oikeutensa osuusmaksuun» eli jäsenyyteen liittyvät taloudelliset oikeutensa. Voitaisiin katsoa kohtuulliseksi, että jäsenen erotessa osuuskunnasta hänen pitäisi saada korvaus myös rahan arvon alentumisesta. Tämä edellyttäisi osuusmaksun suorittamista jäsenen erotessa hänelle takaisin vastaavasti korotettuna.

Asunto-osuuskunta tai sen tyyppinen asunto-osakeyhtiö on meillä harvinainen ja siitä saadut kokemukset rajoitettuja. Tuskin sen käytäntöön ottamiseen on riittävän painavia perusteita pelkästään niistä syistä, joista tässä on kysymys.'

Kerrostalotontteja koskeissa vuokrasopimuksissa sopimuksesta poikkeamisten varalle olevaa sopimussakkoehdot ei ole käytetty, mikäli sopimuksesta on poikettu asumisehdon osalta, koska sopimussakkoa voitaisiin käyttää vain yhtiötä vastaan ja se kohdistuisi tällöin tavallaan väärään kohteeseen. Tämän vuoksi on harkittu myös sellaista menettelyä, että vuokrasopimusta tehtäessä velvoitettaisiin vuokramies tekemään osakkeenmerkitsijän kanssa erikseen sopimus, jonka mukaan osakkeenmerkitsijä sitoutuisi suorittamaan yhtiölle määrätyn sopimussakon, mikäli hän poikkeaisi kaupungin vuokramiehelle asettamasta vuokrasopimusehdosta eli siis tässä tapauksessa asumisehdosta. Rikkomusten tapahtuessa voisi kaupunki käyttää yhtiötä vastaan sopimussakkoa ja yhtiön asiana olisi tällöin harkita, turvautuisiko se yhtiön ja osakkeenomistajan väliseen eri sopimukseen ja perisi maksamansa sopimussakon osakkalta. Luonnollisesti olisi kuitenkin oltava myös poikkeuslupien myöntämismahdollisuus.

Vuimeksi mainitun ajatuksen pohjalta asiaa käsiteltäessä on kiinteistölautakunta 16. 5. 1966 päättänyt, että asuntotonttien varauksensaajille ilmoitetaan,

1) että varauksensaajan on tontin vuokrasopimusta allekirjoitettaessa toimi-

tettava kiinteistövirastoon hyväksyttäväksi ehdotus tulevista osakkeenmerkitsijöistä sekä selvitykset heidän asunnontarpeestaan Aravan asianomaista lomaketta käyttäen, ellei kiinteistölautakunta myönnä poikkeusta,

2) että vuokramies on velvollinen vaadittaessa toimittamaan kiinteistövirastolle luettelot talojen asukkaista ja osakkeenomistajista ja

3) että osakkeenmerkitsijöiden kanssa tehtäviin sopimuksiin on sisällytettävä määräys siitä, että merkitsijä on asunnon tarpeessa oleva helsinkiläinen ja käyttää huoneistoa omana asutonaan.

Lisäksi kiinteistölautakunta päätti esittää kaupunginhallitukselle, että Suomen Kaupunkiliitosta pyydetäisiin lausunto siitä, voidaanko asunto-osakeyhtiö velvoittaa vuokrasopimuksessa sopimussakon uhalla tekemään kunkin osakkeenmerkitsijän kanssa sopimus, jossa merkitsijä sitoutuu

1) olemaan myymättä huoneistoon oikeuttavia osakkeita aikaisemmin kuin 5 vuoden kuluttua talon lopputarkastuksesta lukien, ellei kiinteistölautakunta myönnä poikkeusta, ja

2) asumaan itse huoneistossa, ellei kiinteistölautakunta myönnä poikkeusta.

T a v a r a h a n k i n n a t .

Revisioviraston kertomuksessa huomautuksen aiheuttaneilla kiinteistöviraston talo-osaston tavarahankinnoilla tarkoitetaan talo-osaston isännöitsijätoimiston suorittamiin kunnossapitotöihin tarvittavien tavaroiden hankintaa.

Kiinteistöviraston talo-osaston käytettäväksi osoitetaan vuosittain talousarviossa määräraha osaston hoidossa olevien talojen ja huoneistojen sekä erikseen sen hoitamaan kauppahalli- ja ulkomyyntitoimintaan kuuluvien rakennusten vuosikorjauksia varten. Näihin kunnossapitotöihin liittyy hankintojen suorittamista niissä tapauksissa, jolloin kyseessä on yleensä vähäisemmät, osaston omalla ns. remonttiryhmällä teetetävät työt, ns. isännöitsijäkorjaukset, joita talo-osasto joutuu jatkuvasti suorittamaan hoidossaan eri puolilla koko laajaa kaupungin aluetta olevissa n. 1 000 hyvin erisuuruudessa ja -laatuudessa kiinteistössä. Kutakin tällaista työtä varten tarvittavat hankinnat suorittaa yleensä työtä johtava, osaston teknilliseen toimistoon kuuluva ns. aluerakennusmestari. Kunkin hankinnan laajuus määräytyy työn mukaan, eikä varastohankintoja osaston toimesta periaatteessa lainkaan suoriteta.

Suurin osa, ehkä n. 80 % ko. hankintojen käsittämästä tavarasta on saatu rakennusviraston hankintaosaston Oulunkylän varastolta. Kaikkia töissä tarpeellisia tarvikkeita ja aineita ei sieltä kuitenkaan ole ollut toimitettavissa. Varastonkin taholta on tällaisissa tapauksissa yleensä neuvottu talo-osastoa kääntymään suoraan sellaisen liikkeen puoleen, jolta tavaraa on saatavissa. Talo-osaston käsityksen mukaan ao. liikkeet ovat tällaisten ostojen yhteydessä myöntäneet samat alennukset kuin jos tavara olisi toimitettu rakennusviraston hankintaosastolle. Korjaustöitä suoritettaessa ei ole käytännössä muuta mahdollisuuttakaan kuin hankkia puuttuva tavara sieltä, mistä sitä on saatavissa, koska työvoiman taloudellinen käyttö edellyttää käynnissä olevan työn saattamista loppuun ilman aiheettomia, palkkamenoja lisääviä keskeytyksiä ja odotuksia. Usein korjaustyöt ovat jo laadultaankin erittäin kiireellisiä »katastrofikorjauksia», joiden viivästyttämisestä saattaisi olla arvaamattomia seurauksia.

Vielä eräänä syynä siihen, että korjaustöissä tarpeellisia tarvikkeita joudutaan ostamaan suoraan liikkeiltä, on se, että korjattavissa tiloissa usein on sellaisia

vanhanaikaisia lukkoja, salpoja ym. laitteita, joita ei ole enää yleisesti saatavana ja joiden korjaamiseen tarvittavia osia sen vuoksi joudutaan etsimään liikkeiden ns. vanhoista varastoista.

Kiinteistöviraston talo-osaston isännöitsijätoimintaan kuuluviin kunnossapitokorjaustoihin liittyvät hankinnat eroavat laatunsa ja laajuutensa puolesta olennaisesti esim. kaupungin liikelaitosten varastohankinnoista samoin kuin uudisrakennustoihin liittyvistä hankinnoista. Korjaustoihin liittyvät hankinnat vaativat usein nopeita ratkaisuja, jotta syntyneet viat saadaan korjatuiksi ennen kuin ne ehtivät aiheuttaa pahempia vaurioita. Työt on vietävä pikaisesti päätökseen, jotta työvoiman käyttö olisi mahdollisimman taloudellista. Yhteishankintamenettelyyn turvautumisesta puuttuvien tarvikkeiden hankkimiseksi po. töissä aiheutuisi, että työvoima joutuisi kaikissa tapauksissa enemmän tai vähemmän odottelemaan tavaratoimituksia. Näistä syistä ei menettely isännöitsijäkorjauksiin kuuluvissa hankinnoissa voi olla siinä määrin muotoihin sidottua kuin pitkäjänteiseen toimintaan liittyvissä hankinnoissa, joita silmällä pitäen kaupungin hankintaohjeet näyttävät lähinnä olevan laaditut. Näitä ohjeita ei mm. niihin sisältyvien yhteishankintamenettelyä koskevien kohtien osalla asian laatuun nähden voida täysin soveltaa kyseiseen kunnossapitokorjaustoimintaan, samoin kuin niitä kaupunginhallituksen 28. 5. 1959 tekemän päätöksen mukaan on ainoastaan soveltuvin kohdin noudatettava kaupungin rakennusurakoissakin.

Mainittuja kiinteistöviraston talo-osaston isännöitsijätoimiston omalla työvoimalla suorittamia kunnossapitotöitä on n. 2 500 kohdetta vuosittain. Kun näistä töistä siis vain n. 20 %:n osalta suoritetaan tavarahankinnat suoraan ulkopuolisilta liikkeiltä ja kyseessä olevista hankinnoista aiheutuvien laskujen summat ovat n. 20—30 mk keskimäärin laskua kohden, voidaan todeta, että talo-osaston isännöitsijätoimiston tavarahankinnan kokonaiskustannus on n. 1 % osaston vuosittain käytettävänä olevasta kunnossapitomäärärahasta. Kun liikkeet myöntävät näistä tavaralaskuista 2 %:n käteisalennuksen lisäksi 10—25 %:n ja sitäkin suurempia alennuksia eli samoja kuin kaupungin hankintaelimillekin, niin tämä työvoimaa ja aikaa säästävä hankintamenettely merkitsee tarvittavan joustavaa ja taloudellisesti hyväksyttävää ratkaisua isännöitsijätoimen muuten vaikeasti hoidettavassa kunnossapitotoiminnassa. Kysymyksen laatuun nähden tullaan kuitenkin anomaan kaupunginhallituksen suostumusta tähän asti noudatetun tavarahankintamenettelyn jatkamiselle.

Kiinteistölautakunnan puolesta:

Kaarlo Pettinen

Allon Svanljung

SATAMALAUTAKUNTA

29. 8. 1966

N:o 491

Asia: Vuositilintarkastajien kertomus vuodelta 1965***Kaupunginhallitukselle***

Satamalautakunta ilmoittaa, että vuositilintarkastajien kertomuksessa ei ole satamalaitosta koskevia huomautuksia. Sen sijaan revisioviraston kertomuksessa on eräitä kohtia, joista mainittakoon seuraavaa:

1. Revisiovirasto on tarkastustyön yhteydessä todennut, että mm. satamalaitoksen kassa- ja tiliosaston organisaatio kaipaa täydennystä ja tarkempaa määrittelyä. Tämän johdosta on todettava, että osasto on tehnyt laskutustyön uudelleenorganisaatiota koskevan ehdotuksen. Laskentatoimen kehittäminen vaatii muitakin organisatorisia muutoksia kuin laskutuksesta aiheutuvia. Näihin voitaneen kuitenkin palata revisioviraston ehdotuksen saavuttua satamalaitokselle lausunnolle.

2. Satamalaitoksen työläispalkkalaskennassa on erehdyksessä kaatopaikkalisä tullut lasketuksi kiinteään palkkaan, josta johtuen palkkaa oli maksettu eräillä työmailla liikaa yhteensä 633,67 mk. Virhe on oikaistu ja liika palkka peritty takaisin.

3. Revisiovirasto huomauttaa satamalaitoksen tilinylitysten runsaudesta. Aluksi on todettava, että ylitykset ovat tapahtuneet asianomaisin luvin. Satamalautakunta pitää eräänä syynä ylitysoikeuksien syntymiseen eri työkohteiden pienuutta ja siten määrärahojen vähäisyyttä, jolloin pienetkin muutokset työsuunnitelmissa saattavat aiheuttaa ylitystarpeen. Kun tilinpidossa on pyritty noudattamaan tarkkuutta ovat eräät ylityspyynnöt määrärahallisesti vähäisiä. Volvon laiturin urakkasopimuksen teosta revisiovirasto mainitsee erheellisesti, että se olisi tehty ennen kuin esitys määrärahan myöntämisestä oli tullut kaupunginhallitukselle. Satamalautakunta teki esityksen ylitysoikeuden saamisesta kuitenkin jo 8. 6. 1965 kun taasen urakkasopimuksen teosta päätettiin 5. 8. 1965. Viitaten kaupunginvaltuuston 7. 10. 1964 tekemään urakkasopimusta koskevaan päätökseen satamalaitos on pitänyt töiden aloittamista kiireellisenä. Kaupunginvaltuuston päätös on seuraava: Kaupunki täyttää ja tasoittaa vuokrattavan alueen laiturin tasoon ja rakentaa 100 m:n pituisen laiturin liikennöitävään kuntoon vuoden 1965 aikana. Jos kaupunki ei suorita näitä tehtäviään määräajassa, on vuokramies vapautettu aluevuokran maksamisesta sen kalenterivuoden loppuun saakka, jonka kuluessa kaupunki on tehtävänsä täyttänyt. Satamalautakunta toteaa, että lukuunottamatta eräitä paaluhankintoja, joiden pitkän toimitusajan vuoksi niiden hankkimiseen oli ryhdyttävä mahdollisimman varhaisessa vaiheessa, ei laiturin rakentamista päästy aloittamaan, aluksi määrärahan puuttumisen ja sittemmin

ankaran talven takia ennenkuin keväällä 1966. Satamalautakunta on Volvon laituria koskevasta asiasta antanut kaupunginhallitukselle yksityiskohtaisen selvityksen kirjeellään n:o 708/22. 11. 1965 eikä asia sen vuoksi kaipaa enää laajempaa selvitystä.

Satamalautakunnan esityksen 20. 12. 1965 johdosta kaupunginhallitus oikeutti päätöksellään 7. 1. 1966 satamalautakunnan käyttämään vuoden 1966 talousarvion tilin määrärahaa tarkoitukseen. Revisiovirasto on kaupunginhallituksen kehotuksesta tutkinut Volvon laiturin urakkasopimuksen tekoa, mutta ei ole lausunnossaan 15. 12. 1965 puuttunut sopimuksentekokysymykseen. Kaupunginjohtaja ei liioin asiaa koskevassa päätöksessään 24. 1. 1966, 718 §, ole katsonut tarpeelliseksi puuttua ko. asiaan.

4. Revisioviraston selostus inventaariliitteistä lieenee katsottava itse asiassa asiapapereiden sidontakysymykseen. Kaupunginreviisori toivoo, että rahoitustaseen eräät selvitykset olisivat sidotut inventaarikirjaan. Kassa- ja tiliosaston ilmoituksen mukaan revisiovirasto ei kuitenkaan ole asiasta antanut mitään kirjallista ohjetta. Vasta keväällä 1966 esitettiin satamalaitokselle ensi kertaa toivomus näiden rahatoimiston ohjeiden mukaisesti laadittavien liitteiden sitomisesta. Tarkastuksessa asiapaperit näytettiin reviisorille sekä sovittiin siitä, että asiapaperit sidotaan laitoksen toimesta. Lisäksi on huomattava, että rahatoimisto sitoo ko. asiapaperit omaa tarvettaan varten ja että osa liitteistä on vielä painettu Helsingin kaupungin tilinpäätös -nimisessä kirjassa.

Satamalautakunta lähettää täten edellä olevat selvitykset lausuntonaan vuositilintarkastajien kertomuksen johdosta vuodelta 1965.

Satamalautakunnan puolesta:

Jalmari Laakso

S. Järvelä

TEOLLISUUSLAITOSTEN LAUTAKUNTA

19. 8. 1966

N:o 173

Asia: Lausunnon antaminen kaupungin vuositilintarkastajien sekä revisioviraston kertomuksista vuoden 1965 tilintarkastuksesta.

Kaupunginhallitukselle

Vuosilintarkastajien kertomuksen johdosta ei vesilaitoksen eikä kaasulaitoksen osalta ole huomauttamista.

Sähkölaitoksen osalta vuositilintarkastajat mainitsevat, että kaupunginhallituksen perustettua vuonna 1964 sähkölaitokseen tilapäisen osastopäällikön viran sähkölaitoksen toimitusjohtaja ilman valtuutusta päätti perustettavaksi hallinnollisen osaston, johon liitettiin myös teollisuuslaitosten kassa- ja tiliosasto. Revisioviraston kertomuksesta ilmenevään kaupunginreviisorin esitykseen yhtyen tilintarkastajat huomauttavat tämän vuoksi, että kysymys kassa- ja tiliosaston tehtävien ja organisaation mahdollisesta muuttamisesta kuuluu kaupunginvaltuuston toimivaltaan. Samassa yhteydessä revisiovirasto viittaa tekemiinsä aikaisemman olotilan palauttamista koskeviin esityksiin todeten, ettei uutta osastojakoa ole vielä kukaan peruutettu.

Hallinnollisen osaston perustaminen ja siinä yhteydessä suoritettu sähkölaitoksen ja teollisuuslaitosten kassa- ja tiliosaston eräiden viranhaltijoiden tehtävien järjestely on tapahtunut voimassa olevan johtosäännön 4 §:n 1. kohdan ja 7 §:n mukaan sähkölaitoksen toimitusjohtajalle kuuluvien valtuuksien puitteissa, joskin suoritettut toimenpiteet teollisuuslaitosten kassa- ja tiliosaston asemaa sääntelevien määräysten puutteellisuuden ja tulkinnanvaraisuuden vuoksi eivät joka suhteessa ole olleet sopusoinnussa kaupunginvaltuuston 14. 6. 1950 tekemän päätöksen kanssa. Syntyneen tilanteen korjaamiseksi teollisuuslaitosten lautakunta teki jo 4. 9. 1964 sähkölaitoksen esityksestä kaupunginhallitukselle ehdotuksen tilisäännön noudattamisesta sähkölaitoksen uuden organisaation puitteissa. Revisioviraston annettua asiasta kaupunginhallitukselle lausuntonsa teollisuuslaitosten lautakunta peruuttaen sanotun esityksensä teki laitosten yhteisestä esityksestä 23. 6. 1965 kaupunginhallitukselle esityksen teollisuuslaitosten kassa- ja tiliosastolle kuuluneiden tehtävien siirtämiseksi vesilaitoksen, kaasulaitoksen ja sähkölaitoksen suoritettavaksi. Revisioviraston asetuttua tähänkin esitykseen kielteiselle kannalle asetti teollisuuslaitosten lautakunta 26. 11. 1965 pitämässään kokouksessa jaoston valmistelemaan asiasta kaupunginhallitukselle annettavaa lausuntoa. Samassa kokouksessa teollisuuslaitosten lautakunta asetti niinkään jaoston tutkimaan revisioviraston tarkastuskertomuksessaan mainitsemassa, sähkölaitokselle osoittamassa 20. 10. 1965 päivätyssä kirjeessä esitettyjä asioita.

Rinnan edellä selostettujen toimenpiteiden kanssa teollisuuslaitosten lautakunta teki kaupunginhallitukselle 29. 10. 1964 esityksen lautakunnan, sen kanslian sekä laitosten uusiksi johtosäännöiksi, jotka oli laadittu ottaen huomioon myös kassa- ja tiliasioiden hoidon uudelleenjärjestely. Tekemäänsä ehdotusta teollisuuslaitosten lautakunta vielä täydensi erityisesti kassa- ja tiliasioiden osalta kaupunginhallitukselle 23. 6. 1965 tehdyllä esityksellä. Ratkaisuvallan siirtämistoimikunnan alettua käsitellä johtosääntöehdotuksia ja tähän liittyen myös kassa- ja tiliasioiden hoitoa laitoksilla, keskeytettiin em. teollisuuslaitosten lautakunnan asettamien jaostojen työ sen jälkeen kun ne olivat kuulleet asiantuntijana kaupunginreviisoria. Saatujen tietojen mukaan johtosääntöesitykset on nyttemmin käsitelty ratkaisuvallan siirtämistoimikunnassa ja tulee kaupunginhallitus esittämään ne kaupunginvaltuustolle ensi syyskuussa.

Teollisuuslaitosten kassa- ja tiliosaston asemassa vallinnut välitila ei ole vaikuttanut haitallisesti ainoastaan kassa- ja tiliosaston vaan myös sähkölaitoksen toimintaan. Koska laitoksen kunnallisena liikelaitoksena on toimintaansa tehostaessaan kiinnitettävä erityisesti huomiota tarkoituksenmukaisuusnäkökohtiin, ei revisioviraston ehdottamaa aikaisemman olotilan palauttamista kaupungin edun kannalta ole voitu pitää perusteltuna silloin, kun nykyiseen tilanteeseen liittyvien epäkohtien korjaamiseksi on jo tehty asianmukaiset esitykset ja kun päätösten viivästyminen on johtunut sähkölaitoksesta riippumattomista syistä.

Vuositilintarkastajat mainitsevat, että sähkölaitoksen Hanasaaren huolto- ja laboratoriorakennuksen rakennusurakan loppuselvityksessä työmaakokouksessa ollut insinööri luopui osittain viivästyssakon perimisestä. Sitä, että laitoksen edustaja saa sopia tällaisesta alistamatta asiaa lautakunnan päätettäväksi, tilintarkastajat pitävät sähkölaitoksen organisaation puutteena.

Vuositilintarkastajien maininta on erheellinen sikäli, ettei kyseistä ratkaisua tehnyt insinööri työmaakokouksessa vaan laitoksen hankintapäällikkö urakkasopimuksen mukaisessa loppuselvittelytilaisuudessa hänelle kuuluneiden valtuuksien puitteissa ja varsin yksityiskohtaisen käsittelyn jälkeen. Myöskään ei tällöin ollut kysymys mistään oikeudesta luopumisesta, vaan perusteeltaan tulkinnanvaraisen sakon suuruuden määrittelystä. Asian käsittelyvaiheessa esiintyi laitoksella tosin epätietoisuutta valtuuksien suhteen, mutta asia tutkittiin, kuten revisioviraston tarkastushavainnoista ilmenee. Sähkölaitoksen sisäiseen hankintasääntöön tehdyllä muutoksella on viivästyssakosta päättäminen nyttemmin suurimmissa hankinnoissa ja urakoissa siirretty asianomaisen osastopäällikön ratkaistavaksi. Laitoksen hankinta- ja urakkatoiminnan laadun ja laajuuden sekä kaupallisessa toiminnassa yleisesti noudatetun tavan huomioon ottaen ei viivästyssakon suuruuden määrittelyn alistaminen lautakunnan päätettäväksi ole tarkoituksenmukaista eikä kaupungin etujen turvaamiseksi tarpeellista.

Revisiovirasto mainitsee kertomuksessaan epäkohtana sen, että teollisuuslaitosten nykyiseen tilipuitekarttaan perustuva talousarvioasetelma on liian suppea. Tämän johdosta on todettava, että niin hyvin teollisuuslaitosten lautakunnalle kuin myös kaupunginhallitukselle annetaan talousarvioesityksen yhteydessä varsin yksityiskohtaiset erittelyt ja tiedot.

Revisioviraston kertomuksessa ei ole vesilaitosta koskevia huomautuksia lukuunottamatta inventaari- ja tulojäämäluetteloissa sekä uudisrakenteiden ja omien rakenteiden lajijakautumalistassa todettuja vähäisiä eroja, jotka on laitoksella nyttemmin asianmukaisesti käsitelty.

Revisioviraston kertomuksen kaasumittareiden vuokran laskuttamista koskevan maininnan johdosta on todettava, että koska rahakemittareiden kaasunkulutuksesta saadaan maksu rahakkeita myymällä, on sähkölaskun yhteydessä perittävä rahakemittarivuokra taloudelliselta merkitykseltään verraten pieni. Tämän vuoksi ei ole katsottu tarkoituksenmukaiseksi vaatia kuluttajaa tekemään kaasurahakemittarin osalta kaasunostosopimusta, koska tähän liittyvät toimenpiteet tulisivat kaasulaitokselle suhteettoman kalliiksi. Kuluttajan vaihtuessa saadaan tästä yleensä tieto vastaavasta sähkönostosopimuksesta, mutta eräissä tapauksissa saattaa tieto uudesta kuluttajasta jäädä saamatta. Näin mittarinvuokra voi olla laskuttamatta, kunnes asia havaitaan tarkistuksessa. Tapausten vähälukuisuuden ja mittarinvuokran pienuuden vuoksi on ollut taloudellisesti perusteetonta järjestää jatkuvaa tarkkailua. Tämän vuoksi on tyydyttävä aika ajoin suoritettavaan tarkistukseen, jollainen on työohjelmassa mm. kuluvan vuoden lopulla.

Sähkölaitoksen osalta virheenä tai epäkohtana revisiovirasto on pitänyt myös sitä, että sähkölaitoksen piirissä on sattunut erilaisia työmaa-, tulipalo-, ilkivalta-ym. vahinkoja revisioviraston saaman tiedon mukaan tilintarkastusvuonna 222 764,76 markan arvosta, vaikkakin suurin osa vahingoista on voitu periä niiden aiheuttajilta. Revisioviraston saama tieto perustuu siihen, että sähkölaitos tekee sanotunlaisista vahingoista teollisuuslaitosten lautakunnalle ja revisiovirastolle kaupunginhallituksen 23. 1. 1947 tekemän päätöksen mukaiset ilmoitukset. Lautakunnan tiedossa ei ole, tehdäänkö muiden hallintokuntien piirissä enää vastaavia ilmoituksia, joten syntyneiden vahinkojen suuruuden arvostelulta saattaa puuttua luotettava vertailupohja.

Teollisuuslaitokset tulevat ottamaan huomioon tarkastuskertomuksissa esitetyt yleiset huomautukset.

Teollisuuslaitosten lautakunnan puolesta:

Jussi Lappi-Seppälä

Hannu Saarinen

LIIKENNELAITOS

26. 8. 1966

N:o 755/66

Asia: Lausunto Helsingin kaupungin vuositilintarkastajien kertomuksesta liikennelaitoksen toimintavuodelta 1965.

Kaupunginhallitukselle

Palauttaen lähetteen asiakirjoineen liikennelaitoksen lautakunta lausuntonaan otsikkoasiassa kunnioittavasti esittää oheisen liitteen (liite 14a) mukaisen selvityksen.

Liikennelaitoksen lautakunnan puolesta:

Carl-Gustaf Londen

Reijo Isotalo

Liite 14a

LIIKENNELAITOS

Lausunto Helsingin kaupungin vuositilintarkastajien kertomuksesta liikennelaitoksen toimintavuodelta 1965.

Käyttötulot

Vuositilintarkastajat toteavat kertomuksessaan liikennelaitoksen kasvavan tappion ja mainitsevat merkittävänä syynä siihen tulopuolella tapahtuneen matkustajamäärien pienentymisestä johtuneen vähentymisen. Tämä ilmiö, joka ei ole millään tavalla epätavallinen suurissa kaupungeissa, on henkilöautojen lukumäärän valtavan lisääntymisen suoranainen seuraus. Esimerkiksi Länsi-Saksassa, jossa autoistuminen on edennyt paljon pitemmälle kuin esim. meillä ja jossa sen

kasvuvauhti on jo hidastumassa, oli matkustajavähennys kertomusvuonna 1965 runsaat 2% ja Englannissa Lontoossa 4,7%, kun se Helsingissä oli 3,6%.

Kehitys jatkuu ilmeisesti Helsingissä suurin piirtein samalaisena tulevinakin vuosina, eikä näinollen mainittavaa lisäystä tuloihin ole odotettavissa ilman tariffikorotusta, koska liikennelaitoksella ei käytännöllisesti katsoen ole muita tulolähteitä.

Käyttökustannukset

Edellämainittu henkilöautojen lisääntyminen vaikuttaa toisaalta myös menopuolella, sillä se lisää liikennelaitokselle kalliin tungosaikakaluston ja -henkilökunnan tarvetta hidastaen samalla voimakkaasti liikenteen sujuvuutta ja ajonopeutta sekä siten sen tehokkuutta.

Liikennelaitoksen kustannusten kasvua kuluneina vuosina on syytä selvittää lähemmin. Kuten tilintarkastajat toteavat, muodostavat henkilökustannukset, eläkkeet mukaanluettuna yli 70% kokonaismenoista. Niiden kehitys ilmenee seuraavista numeroista:

Henkilökustannusten kehitys vuosina 1958—65

Vuosi*	Palkat	Kehitys %	Eläkkeet	Kehitys %	Sosiaalimenot	Kehitys %
1958	23 932 200	(100)	2 342 805	(100)	1 057 249	(100)
1959	24 606 300	102,8	2 665 975	113,8	1 086 723	102,8
1960	25 479 100	106,5	2 940 482	125,5	1 120 340	106,0
1961	27 294 200	114,0	3 275 191	139,8	1 203 685	113,9
1962	30 432 200	127,2	3 724 526	159,0	1 408 209	133,2
1963	32 328 900	135,1	4 385 963	187,2	1 564 662	148,0
1964	38 492 600	160,8	5 621 198	239,9	2 037 036	192,7
1965	44 209 500	184,7	6 350 370	271,1	2 390 323	226,1

Palkkojen sekä eläkkeiden ja niihin liittyvien sosiaalikustannusten suuruuteen liikennelaitos ei voi sanottavammin vaikuttaa, koska niiden taso määrätään muualla. Yleisesti tarkastellen on henkilökuntamäärään nähden ratkaisevana tekijänä liikenteen palvelutaso ja erikoisesti siihen liittyvien sosiaaliluontoisten palvelujen määrä, mikä ei ole suinkaan liikennelaitoksen yksin määrättävissä. Henkilökuntamäärän supistamiseen nähden on kuitenkin tällä hetkellä kaksi huomattavaa prosessia käynnissä, nimittäin liikennesektorissa siirtyminen kuljettajarahastukseen ja urakkapalkkauksen osuuden lisääminen korjaus- ja huoltopuolella. Nämä tulevat aikaa myöten merkittävästi vaikuttamaan henkilöstön kokonaismäärän vähenemiseen, ja sitä tietä henkilöstökustannuksien.

Muiden kuin henkilöstökustannusten erittely ja kehitys selviävät seuraavasta:

*Kaikkien vertailujen perusteena on v. 1958 arvo: 100,0.

Muiden kustannusten kehitys vuosina 1958—65

Vuosi*	Kontto- kuranttikorko	Kehitys %	Poistot	Kehitys %
1958	979 912	(100)	4 327 773	(100)
1959	560 635	57,2	5 063 126	117,0
1960	179 161	18,3	5 349 048	123,6
1961	193 050	19,7	5 258 518	121,5
1962	223 861	22,8	5 534 199	127,9
1963	582 354	59,4	6 253 383	144,5
1964	303 022	30,9	6 753 456	156,4
1965	460 640	47,0	7 066 427	163,3

Vuosi*	Verot ja vakuut.	Kehitys %	Käyttövoima	Kehitys %	Tarveaineet	Kehitys %
1958	1 352 455	(100)	2 812 525	(100)	4 952 175	(100)
1959	1 501 711	111,0	2 969 094	105,6	4 018 432	81,2
1960	1 576 303	116,6	3 196 321	113,6	4 244 226	85,7
1961	1 822 945	134,8	3 106 509	110,5	4 648 287	93,9
1962	2 411 759	178,3	3 452 240	122,7	5 041 196	101,3
1963	2 556 719	189,0	3 198 261	113,7	4 817 133	97,3
1964	2 721 653	201,2	3 552 071	126,3	4 578 186	92,4
1965	1 761 729	130,3	4 400 902	156,5	4 188 054	84,6

Em. kustannusten suhteen on huomattava, että korot ja poistot, verot ja vakuutukset sekä käyttövoima ovat sellaisia kustannuslajeja, joiden suuruus on melkein kokonaan laitoksen määräysvallan ulkopuolella.

Taloussuunnitelma

Liikennelaitoksen taloudenhoito perustuu vuosittain laadittuun tarkkaan suunnitelmaan, jonka pohjana on seuraavan vuoden liikennetarpeen arvio. Samoin on, kuten tunnettua, olemassa laitoksen 10-vuotistaloussuunnitelma vuosille 1966—75, jota parhaillaan tarkistetaan. Tässä mainitaan mm., että »Helsingin kaupungin liikennelaitoksen tehtävänä on liikennelaitoksen lautakunnan valvonnan alaisena huolehtia kaupungin toimesta ylläpidettävän raitio-, linja- ja johdin-auto- sekä meriliikenteen järjestämisestä ja hoitamisesta», — sekä että — »liikennelaitoksen toiminnan tavoitteena on edellä mainituissa puitteissa pyrkiä osaltaan hoitamaan Helsingin alueen julkista liikennettä siten, että matkustaminen eri kaupunginosien välillä ja alueilla tapahtuisi tyydyttävän joustavasti, nopeasti sekä kohtuullisin kustannuksin». —

Liikennelaitos on tyypillinen palveluelin. Tämä merkitsee mm. ettei laitos voi kieltäytyä tappiollisistakaan tehtävistä, vaikka tällainen menettely ei olekaan kaupunginvaltuuston päätöksen mukaista, liikeperiaatteita noudattavaa toimintaa.

*Kaikkien vertailujen perusteena on v. 1958 arvo 100,0.

Suorittamastaan palvelusta saa liikennelaitos korvauksen matkalipputulosten muodossa. Mikäli nämä eivät riitä menojen katteeksi, jää vaje verovaroilla täytettäväksi.

Tuottojen ja kulujen keskinäinen suuruus on luonnollisesti tällaisesta palvelutoiminnasta puheen ollen harkinnanvarainen asia ja ratkaisun sanelee kaupunginvaltuusto tehdessään päätökset toisaalta tariffien, toisaalta palkkojen, eläkkeiden, korkojen ja poistojen tason suhteen.

Tariffikorotukset

Mitä tariffikorotuksiin tulee, niin ovat ne aina tapahtuneet jälkikäteen ja olleet viime vuosina pienemmät kuin tapahtunut palkkojen ja kustannusten nousu.

Vuosi	*Tariffin kehitys-%	Palkkojen keskim. kehitys-%	Muiden kustan- nusten kehitys-%
1958	100	100	100
1959	100	104	105
1960 (1. 3.—15,0%)	115	108	109
1961	115	116	96
1962 (1. 5.— 9,8%)	126	130	114
1963	126	140	119
1964 (1. 5.— 8,9%)	138	169	124
1965	138	194	131

keskiarvo 175

Kunnalliset liikennelaitokset ovat tästä syystä yleisesti tappiollisia, tappion suuruus vain vaihtelee. Kysymys tariffikorotuksista ja niiden suuruudesta on luonnollisista syistä jatkuvasti ollut alan ammattimiesten erityisen mielenkiinnon kohteena. Vallitseva käsitys on se, että palkka- ja kustannustason nousua vastaava korotus aiheuttaa korkeintaan lyhytaikaisen negatiivisen reaktion. Sen sijaan suurempi korotus voi aiheuttaa pitkäaikaisen, jopa pysyvänkin muutoksen matkustamistapoihin. Sellaisia on senvuoksi syytä välttää, kun taas ajoittain tapahtuvat, palkka- ja kustannustason nousua vastaavat korotukset ovat paikallaan ja välttämättömätkin, mikäli laitoksen menot ja tulot halutaan pitää järkevässä suhteessa toisiinsa.

Kustannusrasitusten yleisiä helpottamiskeinoja

Toiselta puolen on olemassa runsaasti mahdollisuuksia helpottaa julkisen liikenteen toimintaa ja keventää sen kustannusrasitusta, joskaan ne eivät ole liikennelaitoksen päättävällän piirissä. Sellaisia ovat mm.

- kaupungin liikenteen kokonaissuunnittelun jouduttaminen,
- liikenneväylien parantaminen ja julkisen liikenteen erottaminen muusta liikenteestä tai, missä tämä ei käy päinsä, sen sujuvuuden lisääminen omilla ajokaistoilla tai monilla muilla mahdollisilla toimenpiteillä,

*Laskettu kerta- ja sarjalippujen osalta, jotka ovat n. 80 % lippumyyntistä.

- metrosuunnitelman toteuttamisaikataulun nopeuttaminen,
- keskustan rajoitettujen pysäköintitilojen varaaminen ensi kädessä välttämättömän hyötyliikenteen käyttöön ja lyhytaikaiseen pysäköintiin,
- työ ja koulu-aikojen järkevään porrastamiseen ruuhka-hippujen tasoitamiseksi sekä,
- sähkövoiman hinnan alentaminen liikennelaitoksen osalta nykyisin sovelletusta yleisestä tariffista.

Näihin mahdollisuuksiin on liikennelaitoksen taholta kiinnitetty eri yhteyksissä huomiota.

Ulkoinen tiedotustoiminta

Vuositilintarkastajien kertomuksessa 1965 mainitaan liikennelaitoksen tiedotustoiminnan olleen heikkoa, ja että sitä kehittämällä tulisi liikennelaitoksen palvelumuotoja tehdä enemmän tunnetuksi.

Huomautus koskenee lähinnä ulkoista tiedotustoimintaa, joten tässä tuskin lienee aihetta puuttua laitoksen sisäiseen informaatioon.

Pysyvänä tiedotustoiminnan runkona on ollut lautakunnan kokousselostukset lehdistölle jokaisen kokouksen jälkeen, muutokset reiteissä tai aikatauluissa sekä uutisina että maksettuina ilmoituksina. Uudistuksista, kuten uudet rakennukset, rakenteet tai parannukset kalustossa, kaluston hankinta jne., samoin uudet menettelmät tai järjestelyt, on esitelty lehdistölle erityisissä tiedotustilaisuuksissa. Radiossa ja televisiossa on selostettu laitoksen toimintaa suotujen mahdollisuuksien mukaan. Lisäksi valmistettiin vuonna 1963 laitoksen toimintaa esittelevä 20 minuutin elokuva, jota esitettiin paikallisissa elokuvateattereissa täytekuvana. Myös laitoksen liikennevälineiden mainostiloja on käytetty yleisön informointia varten.

Edellämainitun runko-ohjelman lisäksi on laitoksen tiedotustoimintaa pyritty vuosi vuodelta tehostamaan ja monipuolistamaan. Vuosina 1962—64 toimitettiin kolme eri liikennekarttaa aikatauluineen yleisölle jaettavaksi. Nämä rahoitettiin ilmoitustuloilla.

Yhteistariffin voimaantullessa vuonna 1964 toimitettiin sitä selostava esite yhdessä valtionrautateiden ja yksityisten liikenteenharjoittajien kanssa. Seloste kustannettiin suurelta osalta ilmoitustuloilla.

Vuonna 1964 perustettiin ensimmäinen myynti- ja neuvontatoimisto sekä palkattiin laitokseen erityinen henkilö hoitamaan markkinointia.

Vuonna 1965 perustettiin kaksi uutta myynti- ja neuvontatoimistoa. Lisäksi laadittiin pysyväisilmoitukset lehdistöä varten mainostoimiston asiantuntemusta hyväksi käyttäen. Muusta julkaisu-toiminnasta vuoden 1965 aikana mainittakoon kahden kansainvälisen Julkisen Liikenteen Liiton kokouksessa pidetyn liikenne-pulmia koskevan esitelmän kääntäminen ja toimittaminen. Julkaisu jaettiin lehdistölle sekä niille viranomaisille ja laitoksille, joilla on mahdollisuuksia vaikuttaa liikennekysymyksiin. Vuoden lopulla julkaistiin yhdessä postilaitoksen kanssa esite uusien linjanumeroiden tiedottamiseksi. Esite jaettiin kaikkiin helsinkiläisiin talousyksiköihin.

Vuonna 1965 otettiin käyttöön rv-linja 3T:n pysäkki- ja nähtävyysskuulutus turistipalvelun edistämiseksi. Nähtävyyksiä esittelevä 3-kielinen vihkonen toimitettiin matkustajia varten.

Vuoden 1966 aikana tähän mennessä suoritettut toimenpiteet tiedotustoiminnan alalla: ilmoitussarja kaupungin lehdistössä yksityisauton korvaamiseksi HKL:n välineillä työmatkoilla, samaa tarkoittava lentolehtinen joka jaettiin paikoitusalueilla olleihin henkilövaunuihin, kahden nähtävyytskuulutuslaitteen lisääminen rv-linjalle 3T sekä reittiä selostava 4-kielinen esite, Lauttasaaren liikenteen linjojen 20 ja 20V kuljettajarahastusta selostava esite, tiedotushenkilökunnan lisääminen, kokeilut pysäkkikuulutuksen käyttöönottamiseksi jne. osoittanevat, että laitos pyrkii pysymään ajan tasalla ja tehostamaan toimintaansa mahdollisuuksien mukaan.

Kuljettajien varallaolo

Revisioviraston kertomuksessa todetaan, että varsinaisesta linjapalveluksesta poissaolevia kuljettajia ja rahastajia oli vuoden 1965 lopussa 169 henkilöä. Tähän ryhmään kuuluvat myös muissa liikenteen hoidon kannalta ensisijaisissa tehtävissä olevat. Näitä ovat raitioliikenteen 58 hallimiestä, autoliikenteen 47 hallimiestä ja liikenteenohjauskeskuksessa ja Rautatientorin asemalla kirjureina toimivat 6 rahastajaa. Liikenteen kannalta sivutehtävissä oli vuoden 1965 lopulla 58 kuljettajaa ja rahastajaa, jotka lääkärin lausunnon mukaan pysyvästi tai lyhytaikaisesti eivät pysty linjapalvelukseen. Nämä on sijoitettu kuntoaan vastaaviin tehtäviin, lippukassanhoitajaksi, konttoritehtäviin, vahtimestariksi sekä korjaamoon ja huoltoon. Kun liikennehenkilökunnan kokonaismäärä 31. 12. 65 oli 2 689 oli sivutehtävissä olevien määrä 2,16% kokonaismäärästä.

Revisioviraston kertomuksessa on selvitetty liikenneosastojen varahenkilökunnan käyttöä. Liikenteen säännöllinen ja jatkuva hoito tarvitsee vuoroihin sijoitettavan henkilökunnan lisäksi ylimääräistä henkilökuntaa säännöllisesti vuosilomalla, sairauslomalla ja äitiyslomalla olevien tilalle sekä myöhästymisen ja muista syistä poissaolevien tilalle tilapäisesti. Tähän asti on laskettu että ylimääräistä henkilökuntaa tarvitaan vuoroissa ja muissa ensisijaisessa palveluksessa olevien lisäksi talvilomakautena seuraavasti:

linja-autonkuljettajia	16%
raitiovaunukuljettajia	18%
autonrahastajia	19%
raitiovaununrahastajia	23%

Tämäkään määrä ei tule riittämään sillä 1. 6. 65 alkaen saivat 10 palveluvuotta omaavat 6 päivää lisää vuosilomaa ja lisäksi on ensi talvena annettava kesälauantain korvauspäiviä suurelle osalle liikennehenkilökuntaa.

Myöhästyneiden ja muista syistä poissaolevien tilalle tarvitaan päivittäin työhöntuloiakoina varahenkilökuntaa. Aamuisin on varahenkilökuntaa halleilla ja päivisin vaihtopaikoilla. Raitioliikenteessä on 3 hallia ja autoliikenteessä myös 1. 6. 66 alkaen 3 hallia.

Vaihtopaikkoja on raitioliikenteessä 2 ja autoliikenteessä 3, joista yhdessä, Töölöntorilla, on myös raitioliikenteen vaihtoja.

Päivittäin jakaantuu työpäivä kahteen työvuoroon, aikaiseen ja myöhäiseen, joten yhdellä kertaa on varalla olevia vain puolet revisioviraston kertomuksessa

mainitusta 24:stä autonkuljettajasta. Täten oli lokakuussa 1965 yhdellä kertaa kullakin tarkastusasemalla tai hallilla 4—6 linja-autonkuljettajaa.

Revisioviraston kertomuksessa kiinnitetään huomiota siihen, että varahenkilökuntaa olisi liikaa. Liikennelaitoksen on varauduttava siihen, että henkilökuntaa on aina riittävästi myöhästyneiden ja sairastuneiden tilalle, sillä ei ruuhka-aikoina eikä päivälläkään ole varaa jättää yhtään vuoroa ajamatta. Varahenkilökuntaa käytetään myös liikenneosastojen omiin ja poliisin kuulusteluihin kutsuttujen sijaisina. Kun nämä tapahtuvat toimistoaikana ja useinkin ovat lyhyitä jää varahenkilökunnan käyttöaika tästäkin syystä lyhyeksi.

Varahenkilökunnan joukkoon on mahdollisuuksien mukaan sijoitettu vajaa-kuntoisia, jotka lääkärin lausunnon mukaan eivät pysty toimimaan linjalla koko päivää. Tällä tavoin näistä saadaan osittainen hyöty sen sijaan että he olisivat sairauslomalla.

Raitioliikenteen asemilla toimivat varakuljettajat myös tarkastajien apuna liikennettä ohjattaessa ja muita liikenteeseen liittyviä asioita toimittamassa.

Myöskin varahenkilökunnan vähentämiseksi on tehty eräitä järjestelyjä. Sörnäisten tarkastusasemalta lopetettiin vaihdot 1. 6. 65 ja siellä olleet henkilökunnan vaihdot siirrettiin Hakaniemen asemalle. Ylioppilastalolta lopetettiin 1. 9. 64 raitiolinja 5:n vaihdot ja ne siirrettiin Töölöntorin autoliikenteen aseman hoidettavaksi samoin kuin Messuhallilta raitiolinja 8:n vaihdot.

Liikennelaitos tulee jatkuvasti kiinnittämään huomiota, että myös liikennehenkilökunnan määrä kaikin tavoin voidaan mahdollisuuksien mukaan supistaa.

Vakuutusasiat

Revisioviraston kertomuksessa on kiinnitetty huomiota myöskin liikennelaitoksen linja-autojen ja raitiovaunujen yhteenajojen lukumäärään ja kustannuksiin sekä yhteenajoista saatuihin korvauksiin.

Näitä selostettaessa on lausuttu mm., että »Liikennelaitoksen vakuutusmaksumenot ovat huomattavat ja ne ovat osoittaneet kasvavaa suuntaa. Saadut korvaukset eivät suurista vakuutusmaksuista huolimatta yleensä peitä kustannuksia».

Rahanarvon alentuessa pitää ensiksi mainittu lause luonnollisesti yleisenä toteamuksena täysin paikkansa. Vahinkotapahtumia yleisesti lisäävänä ja siten kustannuksia nostavana tekijänä voidaan myös todeta moottoriajoneuvoliikenteen voimakas kasvu.

Mainittujen revisioviraston toteamusten mahdollisesti aiheuttamien virheelisten käsitysten välttämiseksi on tässä yhteydessä kuitenkin aiheellista ilmaista liikennelaitoksen harjoittamasta liikenteestä johtuvien vakuutusten olevan liikennelaitokselle välttämättömiä ottamalla huomioon sen suuren korvausriskin, mikä sanotunlaisen liikenteenharjoittamisessa henkilöitä ja omaisuusarvoja kohtaan aina on olemassa.

Näistä vakuutusmuodoista on lakimääräiseen liikennevakuutukseen perustuvat vakuutusmaksut saatu niin alhaisiksi kuin on mahdollista suorittamalla kalenterivuosien päätyttyä vakuutusyhtiön kanssa laskelma kunkin ko. vuoden aikana tapahtuneen vahinkotapahtuman kohdalta siitä, onko edullisinta suorittaa vahingonkorvaus välittömästi liikennelaitoksen toimesta tai vakuutusyhtiön maksa-

mana, liikennelaitoksen tällöin menettäessä vakuutusmaksualennuksen, bonuksen ko. vaunun vakuutukseen nähden useiksi vuosiksi.

Vakuutusyhtiöitten kanssa tapahtuneissa neuvotteluissa on niinkään liikennelaitoksen omien liikenne- ym. vaurioiden ja raitiovaunujen käytön kolmansiin aiheuttamien vahinkojen jo kauan voimassa olleiden vastuuvakuutuksien mukaiset liikennelaitoksen taloudelliset riskinvarat saatu jäämään suhteellisen vähäisiksi. Suurehkojen katastrofivahinkojen sattuessa eivät nim. liikennelaitoksen suorittamat vuotuiset mainittujen vastuuvakuutusten edellyttämät vakuutusmaksut, jotka on määritelty tehtyjen, vahinkotapahtumien lukumäärän kehitykseen ja rahamääräiseen keskiarvoon perustuvien arviointien mukaisesti, riitä korvausten saantiin liikennelaitokselle itselleen tai korvaussuoritusten suorittamiseen ulkopuolisille, vaan jää korvaus tällaisissa tapauksissa vakuutuksen antaneen yhtiön suoritettavaksi sen muilla varoilla.

Vakuutusten perusteella on korvausmenettelyt lisäksi saatu asiallisiksi ja erittäin joustaviksi.

Ruhan korjaamon alakerran kunnostaminen

Ruhan korjaamo rakennettaessa syntyi sen alle muiden tarvittavien tilojen lisäksi noin 3 000 m² pinta-ala kellaritilaa, jota liikennelaitos ei tähän mennessä ole tarvinnut omaan käyttöönsä.

Ruhan korjaamo sijaitsee suljetulla teollisuusalueella, joten edellä mainitun tilan vuokraaminen ulkopuolisille ei sinänsä voi tulla kysymykseen. Edelleen on huomattava, että sanottu kellaritila on ennen käyttöönottoa varustettava latialla, valaistuksella, lämmityksellä ja tuuletuksella sekä sprinkler-laitteilla.

Kellaritilalle on yritetty saada käyttöä ilman edellä mainittua investointia. Mm. autojen talvisäilytystä on suunniteltu, mutta sille ei saatu paloviranomaisten hyväksymistä. Revisioviraston omasta aloitteesta tutkittiin edelleen mahdollisuuksia sijoittaa kellariin kaupungin museolautakunnan hallussa olevaa tavaraa. Kävi kuitenkin selville, ettei tarpeellisiin investointeihin ollut tällöin toiveita saada varoja.

Mikäli asemakaava- ym. viranomaiset suostuvat siihen, että p.o. tilaan saadaan alueen itäpuolella olevasta puistoksi merkitystä metsiköstä rakentaa erillinen ajotie ja tunneli ja mikäli valtuusto myöntää kunnostamiseen tarpeelliset varat, n. 200 000 mk, on ilmeistä että kysymyksessä olisi edullinen investointi.

Toimenpiteet tämän ratkaisun aikaansaamiseksi ovat käynnissä.

JÄÄHALLIN RAKENNUSTOIMIKUNTA

8. 9. 1966.

N:o 79.

Asia: Jäähallin rakennustoimikunnan lausunto vuositilintarkastajain kertomukseen vuoden 1965 tilintarkastuksesta.

Kaupunginhallitukselle

Palauttaen viitekohdassa mainitun lähetteen asiakirjoiheen Jäähallin rakennustoimikunta kunnioittavasti toteaa lausuntonaan seuraavaa:

Jäähallin rakennustoimikunnan tehtävänä on ollut Kvston 19. 2. 1964 (asia n:o 22) ja Khn 5. 3. 1964 (§ 812) tekemien päätöksien perusteella rakentaa *Töölön Pallokentän alueelle Jäähallin rakennustoimikunnan toimesta suunniteltu jäähalli.*

Vuositilintarkastajain kertomuksessa sivulla VII oleva historiikki Jäähallin syntyvaiheista perustuu asiakirjoihin ja Jäähallin rakennustoimikunnalta saatuihin kirjallisiin tietoihin. Sensijaan kertomuksen sivulla VIII esitetyt eräät alempana alleviivatut toteamukset perustunevat vuositilintarkastajain rakennustyömaalla saamiin suullisiin tietoihin.

1) *Katsojapaikkojen suurimmaksi luvuksi on laskettu n. 14 000 eli enemmän kuin alkuaan oli suunniteltu.*

Jäähallin rakennustoimikunta toteaa, että

lokakuussa 1963 Kvston ensi kerran käsitellessä jäähalliasiaa todettiin Khn esityksessä (Kvsto 2. 10. 1963 asia n:o 22), että Jäähallin alueellisten järjestelyjen lähtökohtana on 12 000 katsojalle tarkoitetun hallin suunnittelu. Sittemmin asian ollessa uudelleen Kvstossa 19. 2. 1964 (asia n:o 22) todetaan urheilu- ja retkeilylautakunnan lausunnossa, että halli on suunniteltu 10 000 katsojaa varten. Jäähallin rakennustoimikunta — tarkastaessaan Jäähallin rakennustoimikunnan laadittamat jäähallisuunnitelmat — nostatti kattoa kannattavan teräsköysiristikön katsomoon päätyviä teräsköysiä, jolloin paitsi parannettiin oleellisesti näkyvyyttä katsojille, myös saatiin myös ilman lisäkustannuksia n. 1 000 lisäkatsojapaikkaa. Valmistuvaan halliin tulee nyt 11 105 kiinteätä katsojapaikkaa. Nyrkkeily- ja painokilpailuissa voidaan kentälle asettaa irtotuoleja vielä n. 2 800 lisäkatsojaa varten.

2) *Jäähallia koskevat laskelmat eivät ole läheskään pitäneet paikkaansa, vaan rakennuskustannukset ovat jo nyt yli kolminkertaiset ensimmäiseen arvioon verrattuna.*

Jäähallin rakennustoimikunta ei voi ottaa kantaa ennen sen asettamista annettuihin kustannusarvioletoihin. Rakennustoimikunta on Khle 9. 10. 1964 tekemässään esityksessä luvan saamisesta Jäähallin rakentamistöiden aloittamiseksi ilmoittanut kustannusarvion loppusummaksi 9 537 875 mk. Tämä kustannusarvio perustuu, kuten vuositilintarkastajain toteavat, tehtyihin urakkasopi-

muksiin sekä suunnittelu-, valvonta- ym. arvioituihin menoihin ilman indeksi- ym. arvaamattomien menojen varausta. Rakennustyön samoin kuin rakennuttajan ja urakoitsijan välisten taloudellisten selvitysten ollessa vielä kesken ei rakennustoimikunta voi ilmoittaa lopullisia rakennuskustannuksia. Rakennustoimikunta tulee loppuselvityksensä yhteydessä antamaan rakennuskustannuksista kaupunginhallitukselle täydellisen selostuksen.

3) *Saatujen tietojen mukaan on tällaiseen tulokseen jouduttu muun ohella siksi, että rakennuksen pohjatutkimukset osoittautuivat puutteellisesti suoritetuiksi ja että suunnitelmia on jouduttu eri syistä useita kertoja muutamaaan. Kattorakenteen muuttaminen tiettävästi ratkaisultaan ainoalaatuiseksi koko Euroopassa johti myös kannatuspilareiden konstruktiossa kalliiksi käyneeseen toteutukseen ja mm. teräksen menekin kolminkertaistumiseen.*

Rakennustoimikunnan käsityksen mukaan Jäähallin pohjatutkimukset oli suoritettu rakennuksen ja rakenteiden erikoislaadunkin huomioonottaen sekä määrällisesti että laadullisesti täysimittaisina. Edelleen rakennustoimikunta on voinut työn aikana todeta, että tutkimuspiirustuksissa ja niihin liittyvässä perustamiskysymyksiä käsittelevässä lausunnossa esitetyt tiedot sekä maakerrosten ja kallionpinnan korkeusasemaan että irtomaapeitteen ja kallioperän rakenteeseen näiden pitivät paikkansa samoin kuin lausunnossa edelleen esitetty päätelmät rakennuksen perustamistoimenpiteistä olivat oikeaan osuneita. Kun tutkimuskairauksia ei voitu kuitenkaan suorittaa vielä silloin käytössä olevan jäästadionin keinojäärädan eikä myöskään betonikatsomon läpi jäivät tutkimukset tältä osin pakostakin arvion varaisiksi. Niinpä vanhan jääkentän alta yllättäen löytynyt louhintakanava aiheutti paitsi sen, että louhintatyöt vaikeutuivat myös osittain sen, ettei vanhaa jääkenttää voitu enää käyttää alkuperäisten suunnitelmien mukaan uudessa hallissa.

Jäähallin teräsbetonipiirustuksia on rakennesuunnittelija joutunut valitettavasti muuttamaan. Tämä on johtunut paitsi louhintatöiden vaikeutumisen aiheuttamista syistä myös erittäin vaikeasta ja vaativasta suunnittelukohteesta. Rakennustoimikunnan tekemät muutokset, jotka lähinnä koskevat käyttötaloudellisia ratkaisuja, ovat n. 1% kokonaiskustannuksista. Vuositilintarkastajat toteavat myös kattorakenteen muuttumisen tiettävästi ratkaisultaan ainoalaatuiseksi Euroopassa. Kun kaupunki lunasti Jääkenttäsäätiöltä tämän laadituttamat suunnitelmat oli hallin suunnittelu jo siinä vaiheessa, että pääpiirustukset oli hyväksytty maistraatissa ja työstä saatu urakkatarjoukset. Rakennustoimikunta pyysi kattorakenteesta kuitenkin erikoisasiantuntijalta lausunnon, joka oli puoltava. Katon ratkaisu oli asiantuntijan lausunnon mukaan paras saatavissa olevista ratkaisuista. Eri asia on, että muualla on vastaavanlaisen katon kannatusköydet useimmissa tapauksissa ankkuroitu rakennuksen ulkopuolelle, joka konstruktiivisesti on helpompi ja taloudellisempi ratkaisu. Toisaalta kuitenkin kannatusköydet vastapainoineen ja perustusrakennelmineen olisivat vieneet laajan alueen sekä Jäähallin edustapihasta että Pallokentästä toisarvoiseen käyttöön. Huomioon ottaen Jäähallin kaupunkikuvan kannalta erittäin vaativan paikan eivät arkkitehdit olleet pitäneet tästäkään syystä mainittua ratkaisua mahdollisena. Tähän kantaan myöskin Julkisivustoimikunta oli yhtynyt. Näinollen oli jo ennen Jäähallin rakennustoimikunnan asettamista tehty ratkaisu katon konstruktiokysymyksessä. Vuositilintarkastajain maininta, että tämä seikka olisi lisännyt teräsmäärän kolminkertaiseksi perustunee suullisessa keskustelussa syntyneeseen väärinkäsitykseen.

Teräsmäärän lisäys johtuu suurimmaksi osaksi rakennesuunnittelijan urakka-sopimusasiakirjoihin ilmoittamasta liian alhaisesta arviosta. Suunnittelusopimuksen mukaan kuuluu teräsmäärän alustavan arvion tekeminen suunnittelevalle rakennusinsinöörille.

4) *Vanhaa jääkenttäaluetta sekä siihen kuuluvia laitteita ja rakenteita ei juuri lainkaan voitu käyttää hyväksi, vaikka niistä maksettiin täysimääräinen lunastus.*

Jäähallin rakennustoimikunta luovutti urheilu- ja ulkoiluvirastolle vanhalta jäästadionilta jäähdytyskoneiston arvoltaan n. 200 000 mk, joka on asennettuna Pirkkolan keinojäärädalle. Samoin luovutettiin urheilu- ja ulkoiluvirastolle vanhan jäästadionin betoniset katsomoelementit sekä pelikello, joista jälkimmäinen on myös asennettuna Pirkkolan keinojäärädalla. Samoin luovutettiin urheilu- ja ulkoiluvirastolle pelikentän valaistuslaitteet, pelikentän aita, alueen aidat ym.

Valitettavasti ei vanhaa jääkenttää putkistoinen voitu käyttää uudessa jäähallissa. Tämä johtuu siitä, että edellä mainitun vanhan kanavan löytyessä jääkentän alta, jouduttiin jäähallin kantavat rakenteet viemään alunperin suunniteltua huomattavasti pitemmälle ja syvemmälle kentän alle, josta syystä myös vanhaa jääkenttää putkistoinen jouduttiin rikkomaan laajemmalla kuin alunperin oli suunniteltu. Tällöin olisi vanhan kentän korjaus aiheuttanut laajat ja lisäksi lopputulokseltaan täysin epävarmat putkiston uusimistyöt, josta syystä rakennustoimikunta päätyi uuden kentän rakentamiseen varsinkin kun rakennusaikana oli myös Suomessa suositeltu käytäntöön otettavaksi uudet kansainväliset turvallisuusnormit, joiden mukaan sisähallissa ei jäähdykkeenä saisi käyttää alunperin suunniteltua ammoniakkaa. Käytettävän Freon-nimisen jäähdykeaineen ollessa ominaisuuksiltaan sellaista, että se putkiston mahdollisista vuotokohdista »karkaa» huomattavasti helpommin kuin ammoniakki, ei rakennustoimikunnan käsityksen mukaan vanhaa putkistoa paikkaamalla olisi freonia varten saatu riittävän varmaa ja hyvää tulosta. Kentän uusimista puoltaa myöskin se, että vanha jääkenttä oli 10 cm kalteva pituussuunnassa pinnan ollessa syöpynyt eivätkä myös kentän pohjarakenteet ja lämpöeristykset vastanneet nykyisiä vaatimuksia.

Edellä olevan perusteella on todettava, että kaikki muut vanhan jäästadionin laitteet paitsi jääkenttää putkistoinen on voitu käyttää hyväksi uusissa urheilu-kohteissa.

5) *Jäähallin valmistuminen lähes 8 kuukautta suunniteltua myöhemmin lisää myös kustannuksia.*

Tämä huomautus on paikkansapitävä. Jäähallin rakennustoimikunta ei kuitenkaan vielä — rakennustyön ja lisäkustannusten selvittelyn ollessa keskeneräisiä — katso voivansa lausua tästä asiasta enempää vaan ilmoittaa tulevaisen loppuselvityksensä yhteydessä antamaan täydellisen selostuksen jäähallin rakennustyössä syntyneistä lisäkustannuksista ja niiden syistä.

6) *Oman lukunsa muodostaa käyttökustannuksia koskevien ennakkolaskelmien puuttuminen.*

Tähän kysymykseen ei Jäähallin rakennustoimikunta voi ottaa kantaa, koska sen tehtäviin kuuluu vain jäähallin rakentaminen. Kuitenkin rakennustoimikunta on pyrkinyt ottamaan huomioon käyttökustannuksien taloudellisuutta mm. liittämällä Jäähallin kaukolämpöverkostoon ja ottamalla freonin ammoniakkin sijalle jäähdykeaineeksi.

7) Jäähalli näyttää jäävän kaupungille ja veronmaksajille kalliiksi kouluesimerkiksi huonosta suunnittelusta, vaikka muodollisesti jääkenttäsäätiö onkin vastuussa sen hoitamisesta.

Jäähallin rakennustoimikunta toteaa, että näin muotoiltuna ei lause tee oikeutta niille Jäähallin suunnittelijoille, joiden jäähallia koskevat suunnitelmat ovat olleet esimerkillisellä tavalla tehdyt. Myös on arvostelua lieventävänä seikkana huomioon otettava rakennuskohteen erikoisuus, josta ei ole ollut kokemuksia. Vastaavien uusien erikoiskohteiden alustavien kustannusarvioiden ja suunnitelmien pitämättömyydestä on esimerkkejä sekä Suomesta että ulkomailta. Jäähallin rakennustoimikunta ei edellä mainitulla kuitenkaan halua kiistää asiallisen arvostelun oikeutusta.

Jäähallin rakennustoimikunnan puolesta:

Väinö Pekkala
Puheenjohtaja

Olavi Juuti
Sihteeri
